

**Transnationell kultur i marginalen:
ett viktigt fenomen i motvind**

BILAGA

Detaljerad redogörelse för ett antal arenor, arrangörer och aktörer

Rapport från ett kartläggningsprojekt
utfört av Mångkulturellt centrum
med stöd av Statens kulturråd

Yael Feiler

Mångkulturellt centrum

INNEHÅLL

ARENOR	3
Samhällsstödda lokaler	3
Nya Rågsveds Folkets hus • Galleri Lyktan i Skogås • Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård • Victor Jaras organisationslokal • Musikens hus i Göteborg	
Fest- och konsertlokaler i privat regi	9
Solnahallen • Gamla tryckeriet • Restaurang Miss Yan i Sundbyberg • Latinamerikanska bokhandeln	
ARRANGÖRER	12
Arrangörer med ett visst samhällsstöd	12
Maximilian Muwuluzi och NAV • Christian Melo & Buenas Ideas Producciones • Ricardo Donoso, konsthallschef på Edsviks konsthall • Lars Nyström, producent på Konserthuset i Göteborg • Bolivianska kulturföreningar • Hardi Kurda/IKAN – Internationell Kurdish Artist Network • Nanna Lundqvist – festivalarrangör	
Enskilda arrangörer	20
Juro, arrangör av Balkanmusik i Sverige • Raj Ravinder • Sara Sjöberg och Damour Event	
AKTÖRER	23
Usha Balasundaram, koreograf & dansare • Bandet Amanecer • Paulo, musiker & producent • Abjeez • Anna Jalpachik & Gennadi Kalinitchenko • Karim Rashed, regissör & skådespelare • Atis Zarins, konstnär	
APPENDIX	30
Arrangörer och informanter med transnationella kontaktnät • Artister, konstnärer, författare mm • Arenor	
NOTER	36

ARENOR

DET FINNS EN UPPSJO av olika arenor och scener där kulturarrangemang med transnationella inslag bedrivs. Grovt kan dessa arenor sorteras in i fyra kategorier:

- krogar och kaféer som hyrs ut eller arrangerar själva
- privata och kommersiella festlokaler som hyrs ut till olika arrangemang
- samhällsstödda arenor (kulturskolor, bibliotek, föreningslokaler, Folkets hus, samlingslokaler, kyrkor, alternativa kulturhus med mera)

Mindre krogarrangemang initieras ibland av krogägaren själv, och ibland av en kulturförening eller en annan arrangör som abonnerar lokalen. Kommersiella festlokaler som är mycket dyrare att nyttja hyrs ofta av kulturföreningar i samarbete med privata entreprenörer. Privatentreprenörerna investerar kapital medan kulturföreningen, vars medlemmar ofta är arrangemangets målgrupp, investerar i publikarbete och ser till att arrangemanget förhoppningsvis blir välbesökt. Bland de samhällsstödda arenorna återfinns lokaler som utgör en del i den infrastruktur som byggts upp av den svenska arbetarrörelsen som exempelvis Folkets hus runtom i landet såväl som studieförbundens lokaler. De samhällsstödda lokalerna används ofta av föreningar i samarbete med studieförbund. Studieförbundens statliga stöd finansierar dessa lokaler som erbjuds utan kostnad till studieförbundens olika samarbetspartners. Andra intresserade kan även hyra lokaler av studieförbunden såväl som av Folkets hus och parker.

Samhällsstödda lokaler

Nya Rågsveds Folkets hus

Nya Rågsveds Folkets hus drivs av det lokala föreningslivet i Vantörs församling i Stockholms stad. Föreningen bildades ursprungligen i början på 1980-talet som ett resultat av punkrörelsens krav på replokaler och mötesplatser. Den nya föreningen som ombildades efter konkursen 2007 drivs trots ekonomiska bekymmer av ett starkt samhällsengagemang i lokala frågor. På hemsidan deklaras det att "Nya Rågsveds Folkets hus erbjuder lokaler för alla tillfällen. Här finns resurser för både stora konferenser och det lilla föreningsmötet. Här är platsen för din 50-årsfest, studentskivan eller firmafesten. Här finns glädje, gemenskap, fest och allvar. I Nya Rågsveds Folkets hus sker mötet mellan olika kulturer och intressen, här fattas viktiga beslut och här finns musik, dans och sång. Här finns möjligheter till studier och utveckling, nya vänner och nya idéer."

Enligt Leif Rönngren, föreningens ordförande, finns i området en kulturådra och ett aktivt kulturliv som Nya Rågsveds Folkets hus söker att förvalta. Efter den stormiga förvandlingen från Medborgarhus till Folkets hus i början på 1980-talet blev föreningen beroende av kommunens bidrag. I och med det minskade stödet till verksamheten under 1990-talet har föreningen såsom många andra Folkets hus-föreningar startat ett aktiebolag för att kunna bedriva kommersiell verksamhet i form av konferenspaket och uthyrning av lokaler. Föreningen finns dock kvar bredvid en stiftelse som äger aktiebolaget och som kan starta en ny förening med anknytning till lokalen i händelse av konkurs.

Ett nätverk bestående av ett 20-tal föreningar som Rönngren trots kulturpolitiska hinder lyckats engagera som medlemsförening i Rågsveds Nya Folkets hus är NAV, Nätverket för afrikanska föreningar i Vantör. NAV har fått medel från Äldrenämnden för att bedriva socialverksamhet för äldre medlemmar, och var på väg att hyra en egen lokal när Rönngren erbjöd dem att blockhyra en del av Folkets hus och i stället bedriva sin verksamhet där. NAVs närvaro på Folkets hus är enligt Rönngren en förutsättning för fysiska möten över kulturgränserna, vilket han ser som en hörnsten i demokratis infrastruktur. Utöver NAV finns 25 medlemsföreningar i Rågsveds Nya Folkets hus, och majoriteten av dessa är traditionella arbetarrörelseföreningar.

Den verksamhet som Folkets hus bedriver har framför allt barn och seniorer som målgrupp. Barn är en prioriterad målgrupp för kommunens kulturverksamhet i stort, och pensionärsföreningarna i Vantör har tillsammans flera hundra medlemmar. Den inbegriper studiecirkelverksamhet, barnteater (föreställningar som köps med hjälp av Folkets hus och parker vilka subventionerar dem), dans för seniorer (ofta med storband som köps in med stöd från stadsdelen) och filmvisningar för seniorer. Utställningsverksamhet, oftast i samarbete med Folkets hus och parker, bedrivs i en liten lokal som binder samman Folkets hus och det närliggande servicehuset, och som renoverats med gemensamma krafter. Nya Rågsveds Folkets hus har även återkommande arrangemang såsom Rågsvedsdagen på våren, vallborgsfirande, FN-dagen den 24 oktober samt Jul i gemenskap, en mycket populär tillställning med ett återkommande besöksantal på 300-400 personer.¹

Festverksamheten är ett kapitel i sig. Att döma av listan på bokningar är aktiviteten mycket intensiv och festlokalen används till både dop, bröllop, födelsedagar, högtider, konserter och uppträdanden i privat regi. Nya Rågsveds Folkets hus lokaler är populära i det avseendet eftersom villkoren för att hyra enligt Rönngren är "humana". Under 2009 arrangerades ett 30-tal fester och konserter i privat eller i föreningsregi, bland annat en konsert och fest som NAVs ordförande Maximian Muwuluzi arrangerade under hösten.²

Hinder: nedskärningar och paradoxal kulturpolitik • På grund av det tidigare nämnda neddragna stödet till föreningarnas samlingslokaler har även det fria föreningslivet blivit tvunget att finna nya arenor till sin verksamhet, vilket enligt Rönngren har resulterat i en tendens som håller i sig. Det finns helt enkelt en efterfrågan på de samlingslokaler som Folkets hus har ett kommunalt uppdrag att också erbjuda. Ett problem är dock att etniska kulturföreningar får fortsatt stöd, framför allt från Socialtjänsten och Äldrenämnden, för att bedriva "egen" verksamhet vilket enligt Rönngren innebär att majoriteten av Rågsveds invånare (kring 80 procent av Rågsveds invånare har någon form av ursprung utanför Sverige) bedriver verksamhet i "separata öar" och uteblir från den mötesplats över kultur, etniska och åldersgränser som Folkets hus har en ambition att utgöra. Rönngren understryker att kommunens policy är motsägelsefull och kontraproduktiv då man å ena sidan ger uppdrag och å andra sidan minskar resurserna för att genomföra samma uppdrag. Att man dessutom ökar resur-

serna för en verksamhet som konkurrerar om besökarna utan att erbjuda mötesplatser över kulturgränserna är att i slutändan undergräva sin egen verksamhet.

Galleri Lyktan i Skogås

Galleri Lyktan i Skogås drivs av kulturföreningen Lyktan som är en "religiös och partipolitiskt obunden förening" med cirka 150 medlemmar. Föreningen bildades 1992 som ett svar på kommunens beslut om att stänga biblioteket. Föreningens syfte är att genom kulturell verksamhet visa upp en annan bild av Skogås än den mediala, och på så vis höja dess status. Verksamheten som är mångsidig och intensiv med många internationella utbyten äger sedan några år tillbaka rum i en liten lokal i Skogås centrum. När stödet från kommunen uteblev lyckades föreningen tack vare sin företagsamma ordförande Grazyna Kulpa få disponera lokalen som ägs av byggföretaget Hugo utan någon extra kostnad. Lokalen får även disponeras av andra föreningar som exempelvis IFFI, Internationella föreningen för invandrarkvinnor, och PRO. Verksamheten är således starkt lokalförankrad, och en del av Lyktans konstutställningar inryms även i Östra gymnasiet i Skogås (som nominerats till Huddinges största konsthall), Mariakyrkan och Vårdcentralen i Skogås. Grazyna Kulpa som är ordförande sedan tio år tillbaks tror på kultur som ett medel för att uppnå integration och jämställdhet, och anser att det är viktigt att nå ut med kultur: "Till ett galleri kommer bara de som känner till den, men tack vare de andra lokalerna i området har man chans att nå fler."

Lyktan vars verksamhet ofta kretsar kring konst söks upp av många konstnärer. Galleriet gör i regel ingen "kvalitetsomdömning", utan försöker ha en öppen inställning till de arbeten som kommer in. Enligt Kulpa har därför en mängd olika personer fått prova sina krafter i galleriet under årens lopp. Kulpa menar att det är "viktigare att nå ut än att samla de som är "bäst"". Kulpa menar också att det är på grund av Lyktans blygsamma ekonomi som amatörutställningarna är fler än de professionella eftersom professionella utställningar är alltför kostsamma att producera.³ En viktig konstnär som Matheo Yalamakis ställer dock gärna och ofta ut på Lyktan. Lyktan har många internationella kontakter och utbyten samt ett intresse att nå målgrupper med utländskt ursprung. Under 2009 har ett samarbete med Micra grupp, ett nätverk med över 500 konstnärer, resulterat i en Micra-utställning på Östra gymnasiet med 70 konstnärers arbeten.⁴ Utställningen som kretsade kring mänskliga rättigheter turnerade sedan vidare till Madeira i Portugal. I samma förnämliga lokal producerade Lyktan 2009 en fotoutställning med Kurdistan som tema under en "kurdisk kulturvecka", och en samlingsutställning med polska konstnärer och fotografer bosatta i Sverige under "polska kulturdagarna". Under dessa kultur dagar – anordnades seminarier samt träffar med kurdiska respektive polska författare som är etablerade i Sverige och skriver på svenska. Bland de författarnamn som förekom hittades Salim Barakat, Firat Cewheri, Rohat Alakom och Zeynel Abidin, Rikard Antonius, Karol Harven, Micha Moszkowicz, Andrzej Olkiewicz, Dana Platter, Jean-Pierre Palénski, Ewa Sandin och Teddy Trela.

Lyktan har också kontakter med Polska kulturinstitutet och med kulturinstitutioner i Polen som exempelvis Galleri Artes i Łódź. Inför Chopins 200-årsjubileum har Galleri Lyktan utlyst en konsttävling på temat "Chopin 200 år" som arrangeras i samarbete med bland andra polska ambassaden och Stiftelsen Suecia-Polonia.⁵

Kontakter med ett galleri i Riga har resulterat i återkommande utbyten sedan 2006. I maj 2010 kommer ett utbyte med Galleri Adi-art i Moldavien äga rum, och konstnären Gheorghe Lisita kommer att ställa ut på Galleri Lyktan. Det planeras även ett utbyte med Vilnius i Litauen. Föreningen Lyktan

arrangerar också olika konstresor till Krakow och Łódz som dock betalas av medlemmarna själva. Hinder: ekonomi • Ekonomin är alltid ett bekymmer trots att verksamheten bedrivs med en låg budget och trots att alla jobbar ideellt. Det finns möjligheter att ställa ut konstnärer från andra länder som söker sig till Lyktan, men man är alltid beroende av resurser och det begränsar urvalet. Nu har föreningen sökt stöd hos kommunen för första gången, men Kulpa understryker att även för att söka medel krävs resurser.

Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård

Enligt Carin Forsberg, ansvarig för Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård, står bakgrunden till centrumbildningen att hitta i studieförbundets täta kontakt med en mängd etniska föreningar. ABF ville agera "mer än bidragsgivare och administratör" för dessa föreningars kulturverksamhet. ABFs vision är att introducera verktyg "för att leva och verka i Sverige på lika villkor som svenskarna". Detta skedde parallellt med en ny kulturpolitisk policy som började tillämpas i förhållande till de så kallade etniska kulturföreningarna: att konstruera sig som förening med det etniska ursprunget som kriterium ansågs nu som ett hinder för integrationen. Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård tillämpar just denna policy genom att möjliggöra för dessa föreningar att träffa varandra och uppleva varandras verksamhet.

Efter ett inspirerande studiebesök hos ABF i Göteborg lyckades ABF i Huddinge genom direktkontakt med föreningars representanter ringa in föreningarnas viktigaste behov, vilket visade det sig vara möteslokaler. Huset i Vårby gård var lämpligt geografiskt sett eftersom de flesta medlemmarna var bosatta i detta område. Även husets arkitektur och faciliteter – ett café med tillhörande scen, ett kök, ett musikrum med mera – svarade mot behoven. Hösten 2009 blev ett tiotal föreningar knutna till huset. Att erbjuda föreningarna en möjlighet att träffa varandra och delta i varandras verksamhet innebär dock en utmaning och kräver verksamhetsformer som passar alla. Samtidigt innebär själva vistelsen under samma tak enligt Forsberg en naturlig förutsättning för möten.⁶

De kulturarrangemang som äger rum på initiativ av de till huset knutna kulturföreningarna utanonseras genom den egna föreningens informationskanaler och ibland vidare till det eventuella riksförbundet. Även ABF som är medarrangör marknadsför arrangemangen. Bland de aktiva föreningarna i huset nämner Forsberg Kaira kulturförening med dess ordförande Alemark Zozo, som har kontakter i Senegal och planerar olika typer av utbyten med Senegal.⁷ Till exempel vill Zozo etablera Koraskolor och dansskolor i Gambia.⁸ Forsberg ser gärna att huset blir mer än bara en arena där cirkelaktivitet pågår. Hon önskar sig en mer naturlig mötesplats där mycket folk kan samlas, och där "mycket kan hända": föredrag, fester och kulturarrangemang, gärna med internationella utbyten. Forsberg förklarar vidare att det även behövs en mötesplats för kvinnor för att kompensera för "det befintliga kaféet där det sitter mest gubbar...". Visionen är att öppna ett kafé för kvinnor som ska vara inkörsporten till huset. Andra planer är att arrangera en minikarneval.

Hinder: visum, ekonomi, segregation och uteblivna möten • En del initiativ med planerade utbyten strandar på grund av de svenska visumreglerna. Forsberg berättar om en azerbajdzjansk förening som hade långtgående planer på en konsert med gästartister från Azerbajdzjan som dock inte fick visum. Ett annat hinder är det ekonomiska läget. Resurserna från Folkbildningsrådet räcker inte till för att involvera föreningarna i husets vardagsrutiner. Våren 2010 har man genom ett arbetslöshetspro-

jekt endast fått resurser till en praktikant. På grund av de begränsade resurserna är inte husets reception bemannad, varför det inte kan stå öppet och därmed hindrar den önskade naturliga tillströmningen. På grund av en teknisk detalj, nämligen att det saknas en ringklocka, kan inga spontanbesök äga rum trots att lokalen är bemannad dagligen, eftersom det inte hörs inifrån när man knackar på.⁹ Istället måste man anmäla sig i förväg, och det blir på så sätt omständligt att ta sig in. Det finns även planer på en regelbunden bemannad kaféverksamhet som kan underlätta för besökare.

Ett annat allvarligt problem är husets relativa isolering och det begränsade antalet besökare på grund av bostadssegregationen. Enligt Forsberg "vågar inte" Huddingeborna resa till Vårby gård på grund av områdets "dåliga rykte".¹⁰ ABF i Huddinge har därför inte lyckats placera någon ordinär cirkelverksamhet i Vårby gård. Cirklar med arvoderade lärare, som även kräver avgift från deltagarna, placeras bara i ABFs lokaler i Huddinge centrum. Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård besöks således enbart av Vårby gård-borna, och de cirklar som placeras där är "nollcirklar" med betydligt lägre status som varken kräver avgift eller erbjuder arvode till ledarna.

För att bryta segregationen mellan "betalcirklar i Huddinge centrum" och "nollcirklar i Vårby gård" har man planerat en regelrätt cirkelverksamhet för allmänheten i huset i Vårby gård, men anmälningarna blev för få. Gunnel Karlén, den verksamhetsansvariga för Kultur- och bildningscentrum med placering i Vårby gård, förklarar att folk dock dök upp i efterhand och visade intresse för cirkelarna. Karlén hoppas att verksamheten med tiden ska locka "allmänheten", och att dessa planer blir av till hösten 2010. Karlén redogör för svårigheterna när det gäller tillämpningen av visionen "att erbjuda en arena med möten över kulturgränserna": "Det är bara att konstatera... när det är olika kulturer... det är inte smärtfritt alla gånger... var och en är sig själv närmast och vill ha sitt på sitt sätt osv...".

ABF har enligt Karlén även planerat att starta aktiviteter som alla föreningar skulle kunna bjudas in till, och har strävat efter att föreningarna skulle bjuda in varandra, men det har hittills inte fungerat. I stället bedriver föreningarna mycket verksamhet med just syftet att bevara "den egna kulturen". Karlén ser trots allt en långsam förändring. Under våren tycker hon sig märka att föreningarna är mer benägna att göra saker tillsammans.¹¹ Ytterligare en svårighet handlar om att föra ut informationen om aktiviteterna på centret. ABF har marknadsfört och informerat om att aktiviteterna i Vårby gård via de lokala kulturföreningar vars önskan om en sådan mötesplats gav upphov till Kultur- och bildningscentrum. Föreningarna förde visserligen vidare informationen till medlemmarna, men Karlén medger att man måste hitta nya och effektivare sätt att få ut informationen.

Verksamhetsansvariga Gunnel Karlén berättar slutligen att antalet besökare har ökat, men att det går sakta. Det kom många besökare när stället öppnades, men antalet sjönk efter ett tag. Under helgerna är det mycket aktiviteter och även under några vardagskvällar, men vardagar på dagtid är det tomt, vilket var en överraskning för Karlén. Hon berättar att hon trodde att många invandrare var arbetslösa, och att det skulle möjliggöra en verksamhet på dagtid. Dock visade det sig att det inte fanns så många arbetslösa bland de aktiva medlemmarna som jobbar till vardags och bara kan medverka på kvällar och helger.

Samarbete mellan föreningar och Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård • Verksamheten på Kultur- & bildningscentrum i Vårby gård är i stort sett koncentrerad till helgerna. Den består av den cirkelverksamhet som ABF administrerar och andra typer av kulturaktiviteter "utifrån". Cirkelverksamheten är schemalagd, och kulturaktiviteter utanför detta schema är välkomna men tas in i andra

hand. Föreningarna får låna kafédelen och köket till fester och till andra kulturaktiviteter. Verksamhetsansvariga försöker justera schemat så att alla föreningar ska få en chans att boka lokalen, och inte bara de som är mest "på hugget". Det är alltid de till verksamheten knutna föreningarna som får "första tjing" på lokalerna. Dock blir det ibland problem med schemat när cirkelverksamhet ställs in och föreningen inte meddelar det i förväg: "Det är de ibland dåliga med".

Föreningar som bokar lokaler får tillgång till nycklar och organiserar allt själva, och när utomstående hyr måste personal vara på plats. Danssalen begagnas mest av en dansskola som Usha Balasundaram driver och av en Square Dance-grupp. Huddinge IF hyr ett kontor och försöker skapa fotbollsverksamhet på plats i Vårby gård.

Musikverksamhet bedrivs i ett särskilt musikrum som två föreningar, en turkisk kultur- och ungdomsförening som övar körsång och turkisk folkmusik och musikföreningen Goran som övar spel på traditionella musikinstrument, delar på.

Andra cirklar som bedrivs är matematik och hemspråkcirklar som de eritreanska och marockanska föreningarna bedriver, sömnadscirklar som eritreanska kvinnoföreningen bedriver, ledarskaps-cirklar och läsläsning som den gambianska föreningen bedriver och en cirkel om Bangladeshs historia som den egna föreningen bedriver.

Inom ramen för ABFs ovan nämnda "integrationssyfte" finns planer på att starta en gambiansk kvinnoförening med målet att öka kunskapen om det svenska samhället och minska medlemmarnas alienation.¹² På jakt efter lämpliga medlemmar har man bedrivit uppsökande verksamhet med hjälp av en praktikant från Gambia som enligt Karlén "håller dem i järnhand... och måste styra upp dem för att det ska hända nånting...", annars är det "svårt att få en regelbundenhet". Ett integrationsprojekt för unga flyktingar i Huddinge kommun, Miraprojektet, har också använt lokalen för introduktion.

Samarbete mellan Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård och en enskild kulturaktör • Dansaren och koreografen Usha Balasundarams dansskola som bedrivs inom ramen för kulturcentret administreras som nollcirklar, vilket betyder att lokalen får användas gratis men "cirkelledaren" får inte arvode från ABF vilket onekligen innebär en lägre status för verksamheten. Balasundaram har dock ett formellt samarbetsavtal med ABF i Huddinge som på olika sätt försöker motsvara hennes behov. Hon tillåts exempelvis ta betalt av eleverna, och hon tilldelas resurser avsedda för föreningsutveckling. Detta tyder på att studieförbundens formella verksamhetsramar inte riktigt passar för konstnärlig verksamhet. Balasundarams missnöje med lokalen tyder på detsamma.¹³ Enligt Karlén har Balasundaram svårt att anpassa sina aktiviteter till centrets schema: "många konstnärer idag förstår inte så mycket av allt som är runtomkring konsten...". Karlén menar att Balasundaram istället kanske bör ha tillgång till ett ställe som hon kan disponera fritt efter behov, och där hon kan starta nya dansgrupper och ta emot fler elever.

Victor Jaras organisationslokal

Lokalen på Pontonjärsgatan på Kungsholmen i centrala Stockholm utgörs av en källarlokal i en bostadsfastighet. Lokalen hyrs av fastighetens hyresrättsförening. I lokalen arrangeras olika typer av aktiviteter såsom poesiافتنار, föreläsningar och konserter vid sidan av musikundervisning för barn och ungdomar. Hemsidan är en viktig informationskanal för aktiviteter med anknytning till Latinamerika som äger rum runtom i landet.¹⁴ Luis Farias, kulturansvarig i Victor Jara riksorganisation, redogör

för riktlinjerna och de schemalagda aktiviteterna i organisationens lokal. Föreningar och nätverk som är knutna till nätverket Resocal, en paraplyorganisation bestående av olika solidaritetsorganisationer knutna till Latinamerika, får använda lokalen gratis. Lördagskvällarna är strikt schemalagda:

Varje 1:a lördag i månaden får musikgruppen "Victor Jara hörnet" tillgång till lokalen där de genomför konsert inför publik. Varje 2:a lördag i månaden har föreningar inom Resocal tillgång till lokalen. Varje 3:e lördag i månaden är det litterär kväll med föreningen "Skärgårdspoeter". Varje 4:e lördag är det "folklorekväll" med poesi och musik. Om det finns en 5:e lördag i månaden, har föreningar utanför Resocal tillgång till lokalen.

Lördagar på dagtid äger en "musikalisk verkstad" rum i lokalen – chilensk folkmusik, sång och dans för barn och vuxna. Lärarna är "amatörer" och självlärda musiker verksamma inom andra yrken. Söndagar på eftermiddagen är det pardans för pensionärer och vanliga veckodagskvällar håller riksförbundets lokala avdelningar (Järfälla, Fittja, Sollentuna och Spånga) möten. Teatergruppen Fugamar är också knuten till Resocal. "Arkiv och bibliotek" är ett aktivt nätverk med intressanta projekt som rör latinamerikanska exilförfattare, och även den är knuten till Victor Jara-organisationen via vissa medlemmar.

Musikens hus i Göteborg

Huset som har existerat i 150 år har fungerat som skola fram till 1970-talet, och sedan förvandlats till ett kommunalt rephus. Som Musikens hus har det existerat i 25 år. Det drivs som en ekonomisk förening och anses numera som ett av Göteborgs viktigaste och mest varierade nöjesställen med ett hundratal konsertarrangemang varje år. Utöver detta repar ett 50-tal band regelbundet i huset, och det bedrivs danskurser och en populär restaurang. Konsertverksamheten drivs på tre fronter:

- Husets egna arrangemang: konserter som huset producerar med artister som de själva väljer.
- Arrangemang med artister som andra tipsar om (de har ett brett kontaktnät av arrangörer och artister).
- Arrangemang med externa arrangörer som hyr in sig i lokalen.

Husets drivande krafter agerar också som "mentorer" för oerfarna nykomlingar, och är även öppna för mindre, alternativa och ekonomiskt riskabla arrangemang.¹⁵ I Musikens hus produceras och spelas olika typer av musik, och husets arrangemang når därför olika publikgrupper som dock möts kring överlappande arrangemang.

Musikens hus jobbar ofta tätt med kulturföreningar som marknadsför evenemang avsedda för den målgrupp som den aktuella föreningen har kontaktkanaler till.¹⁶

Fest- och konsertlokaler i privat regi

Solnahallen

Solnahallen är troligtvis den största och den mest synliga av arenorna i Storstockholm där transnationella arrangemang äger rum. Solnahallen och Råstaparkhallen som egentligen är sporthallar drivs i bolagsform, och 17 olika idrottsföreningar från Solna äger aktier i bolaget. De rymliga lokalerna hyrs

dock regelbundet ut till olika evenemang, däribland fester och konserter. Enligt egen utsaga arrangeras i genomsnitt två konserter i månaden med internationella artister, oftast hemmahörande i länder utanför västvärlden. Arrangemangen som i genomsnitt drar cirka 1000 personer sker i samarbete med olika kulturföreningar. Privata arrangörer med anknytning till dessa föreningar eller sponsorer satsar ofta det nödvändiga kapitalet för att få tillstånd dessa arrangemang. I samråd med polisen lämnar inte Solnahallen ut detaljer om villkoren för arrangemangen (till exempel priser), och man är mycket förtegen om detaljerna kring specifika planerade såväl som tidigare arrangemang, samarbetspartners, arrangörer eller artister på grund av en påstådd "hotbild".¹⁷ Genom tidigare kunder hos Solnahallen har jag fått veta att det krävs 35 000kr i grundhyra, och utöver det krävs tillägg för utrustning och en viss procent som betalas till restaurangen om man inte utnyttjar deras tjänster.

Gamla tryckeriet

Gamla tryckeriet är en mindre känd arena belägen sedan sju år tillbaka i ett nedlagt tryckeri i Alvik i Norrort i Stockholm. Gamla tryckeriet uthyrs till olika events (mässor, bolagsstämmor, konferenser och galamiddagar) varav fester och konserter med internationella inslag utgör högst 15 procent eller ungefär ett arrangemang en gång i månaden. Antal besökare på dessa arrangemang handlar i genomsnitt om cirka 1000 personer. Sami som driver stället sedan ett år tillbaka berättar att priset för uthyrningen beror på antal personer, på arrangemangets karaktär och på behov av utrustning liksom även på tiden på året: "Även vi har hög eller låg säsong." Han undviker dock att nämna konkreta siffror. Mönstret liknar den ovan beskrivna Solnahallens i den meningen att kulturföreningar oftast är initiativtagarna, och det är de som bokar artister och satsar pengar i arrangemanget. Han berättar om flera nyligen genomförda lyckade arrangemang med exempelvis Eritreanska riksförbundet. En annan storkund är Atish, en kommersiell klubb som arrangerar konserter.¹⁸ Enligt Sami existerar ett konkurrensförhållande mellan de olika arenorna vilka tävlar om samma målgrupp. I bästa fall försöker man planera arrangemangen så att de inte äger rum samtidigt. I värsta fall uppstår dock en konflikt. I januari i år, i samband med ett Atish-arrangemang blev Gamla tryckeriet till och med bombhotat, och man fick aldrig veta vem eller vilka som stod bakom: konkurrens om målgruppen, politiska eller rasistiska motiv. Andra lokaler som bör nämnas och som arrangerar fester och konserter med utländska artister på liknande grunder är Colosseum i Solna, Cleopatra i Södertälje och Hallundahallen i Botkyrka.

Restaurang Miss Yan i Sundbyberg

Restaurangen serverar mongolisk buffé och hyr ut lokalen ett par gånger i månaden för musikarrangemang. Bland annat handlar det om African Village-arrangemang och enligt ägaren även arrangemang knutna till Indien och Bangladesh.¹⁹ Arrangemang med anknytning till afrikansk musik annonseras regelbundet genom portalen Reggae Sthlm.²⁰ Lokalen hyrs ut som den är, och banden eller arrangörerna tar med sig egen ljud- och ljusutrustning. Oftast uppträder banden för en "klubbpublik" som samlas där efter restaurangens ordinära öppettider. Restaurangens personal är sedan kvar och serverar mat. En viktig arrangör i sammanhanget är Kamra.²¹

Latinamerikanska bokhandeln

Latinamerikanska bokhandeln har existerat sedan 30 år tillbaka i Vasastan i centrala Stockholm. Lokalen arrenderades först av Svensk-kubanska föreningen, men togs över för nio år sedan av Juan Carlos som köpte bokhandeln som nu drivs som ett företag. Bokhandeln är känd och utnyttjas ofta som en mötesplats för olika grupper från den latinamerikanska diasporan i Storstockholm. Individer såväl som grupper och organisationer, stora som små, anordnar träffar, bokpresentationer, poesiuppläsningar, filmvisningar, konstutställningar och musikaftnar, ofta med utländska gäster. Ibland inbjuds gästerna av ambassadernas kulturavdelningar, ibland av kulturföreningarna. Bland internationella gäster som besökt lokalen på sistone återfinns den kända peruanska gitarristen Manuelcha Prado, den framtidne prisbelönta judisk-chilenska författaren Volodia Teitelboim, historikern, den peruanska arkeologen och interplanetära forskaren Sixto Paz och den chilenska sångaren Luis Le Bert Realizado.

Svårigheter och överlevnadsstrategier • Juan Carlos låter lokalen disponeras gratis till alla dessa arrangemang som drivs ideellt av eldsjälur, inte minst av Carlos själv. Vinsten från sådana arrangemang som alltid är välbesökta kommer från kaféverksamheten samt från en ökad försäljning av böcker i samband med arrangemangen. Juan Carlos förklarar att bokförsäljningen går mycket trögt nuförtiden, och att "kulturaktiviteterna räddar bokhandeln". Vid sidan av företaget finns en förening, men föreningen Latinamerikanska bokhandeln har aldrig sökt något kulturbidrag för sina arrangemang trots att de ekonomiska bekymren är påtagliga. Juan Carlos uttrycker frustration och vanmakt, och menar att det är "lönlöst att söka". Han tror inte heller att det finns något intresse från kulturmyndigheternas sida att understödja den typ av verksamhet som äger rum där.

ARRANGÖRER

DE ARRANGÖRER SOM detta projekt kommit i kontakt med befinner sig i gränslandet mellan den "rent kommersiella" verksamheten och den ideella sektorn. Gruppen som kan kallas "enskilda arrangörer" och som nischer sig inom en viss etnisk musikstil är relativt liten och drivs av kommersiella intressen kombinerade med en vilja att förvalta en viss kultur. De har dock svårt att överleva under rent kommersiella villkor och knyter oftast kontakter och samarbeten med kulturföreningar som utgör en potentiell målgrupp för de arrangemang som de åstadkommer. En annan grupp är arrangörer som på ett eller annat sätt får samhällsstöd för sin verksamhet. Oftast är det arrangörer som verkar inom ramen för föreningsverksamheten eller "enskilda arrangörer" som sadlat om och bedriver sin verksamhet inom ramen för olika nätverk, och de får på så sätt ett visst lokalt stöd. Även enstaka exempel på arrangörer som verkar inom institutioner med statligt stöd omnämns här. Etniska kulturföreningar som hör till den sistnämnda gruppen är i sig en viktig och stor arrangör av kulturella events med transnationell karaktär.

Arrangörer med ett visst samhällsstöd

Maximilian Muwuluzi och NAV

Maximilian Muwuluzi, som även är ordförande i NAV, Nätverket för afrikanska föreningar i Vantör, hyr en del av Nya Rågsveds Folkets hus där NAV bedriver sin verksamhet. I nätverket som är en lös sammanslutning ingår cirka 20 föreningar med totalt 1600 medlemmar, alla från Vantörs församling och enligt Muwuluzi "alla med afrikanskt ursprung" där Somalia, Eritrea och länder i Nordafrika i första hand ingår. Nätverket när sociala mål såsom en vision om ett ålderdomshem för nätverkets seniorer, och verksamheter där läxhjälp, föredrag och social samvaro ingår. Bland föreningarna som har rätt att nyttja lokalen gratis ingår trumgruppen Chapeaux De Guinée som använder utrymmet som rep-lokal.²² NAV, med Muwuluzi som drivkraft, har lyckats arrangera en del konserter med artister från Afrika varav en även ägde rum i Debasers lokaler vid Medborgarplatsen på Södermalm i Stockholms innerstad.

Svårigheter • Svårigheterna med sådana arrangemang liknar dock de flesta arrangörers som förekommer i denna rapport, trots att Muwuluzi inte längre agerar som privat arrangör och arrangerar numera utbyte via nätverket NAV och med stöd från Kulturförvaltningen.²³ De flesta artister, i varje

fall de som inte representeras av en agentur, kräver handpenning i förväg och ofta handlar det om stora summor. Eftersom de som i dessa sammanhang satsar pengar ofta är privatpersoner, innebär satsningen stora risker. Även kostnaderna för själva konserten och vistelsen i Sverige kan bli höga. En del arrangörer förlitar sig på biljettförköp och återkallar arrangemanget om biljettintäkterna riskerar att vara för låga, men då riskerar arrangören själv sitt goda namn inför framtiden. Muwuluzi som dock fått bidrag för exempelvis arrangemanget med den afrikanska artisten Iren Namubiru var ändå tvungen att investera egna medel eftersom bidraget är relativt litet.²⁴

Arrangemanget med Namubiru gick med ekonomisk förlust, vilket naturligtvis påverkar Muwuluzis möjligheter och ork att fortsätta med sådana arrangemang. Förutom bidragets storlek är det problematiskt för denna typ av arrangemang att en ansökan om bidrag kräver en lång framförhållning som begränsar möjligheterna att agera mer spontant när tillfälle ges. Exempelvis gäller detta i samband med afrikanska artisters oväntade turnerande i Europa. Arrangemanget i samarbete med Debaser som Muwuluzi arrangerade i samarbete med NAU, Network for African Unity in Sweden, en diasporisk afrikansk paraplyorganisation, var enligt honom lättare att få till stånd.²⁵ Privata sponsorer gick in med resurser som möjliggjorde en professionell marknadsföring eftersom lokalen är känd och centralt belägen. Muwuluzis och NAVs idé är dock just att anordna arrangemang i periferin. Ett annat problem är svårigheterna med inresetillstånd till Sverige. Den tidigare nämnda Iren Namubiru som uppträdde i Nya Rågsveds Folkets hus befann sig i Europa under en längre period och hade redan visum, varför processen att få in henne i landet var förhållandevis kort. Den byråkratiska processen är annars väldigt långsam, och ibland måste långtgående planer skrotas på grund av ett negativt visumbesked, vilket Muwuluzi varit med om. En planerad konsert år 2008 genomfördes därför med lokala artister istället, och för lägre biljettpriser.²⁶

Urval och marknadsföring • Det urval av artister som ska inbjudas från utlandet sker på olika sätt. Enligt Muwuluzi och andra arrangörer jag har talat med, försöker man hålla kontakt med kulturscenen i hemlandet via Internet och genom kontakter med lokalinvånare. Man bevakar också de artister som redan befinner sig på turné i Europa eller de som befinner sig i exil i Väst, vilket minskar problemen med visum men samtidigt begränsar urvalet.²⁷ Information om arrangemangen sprids via mejl, bland annat till medlemmarna i de föreningar som ingår i NAV. En annan distributionskanal är Kenya Stockholm Bloggs lokalradio, affischer samt flyers som delas ut i Rinkeby, Norsborg och Sollentuna där den potentiella publiken finns koncentrerad.²⁸

Christian Melo och Buenas Ideas Producciones

Som arrangör är Christian Melos målgrupp den latinamerikanska gruppen. Melo som dessutom är musiker i bandet Amanecer beskriver en tuff verklighet för sin verksamhet. Flera utlandsturnéer som han arrangerat med bandet finansierades av bandmedlemmarnas privata pengar, och genom bandets sparade pengar från lokala spelningar. Under varje turné fick bandet kontakter med utländska arrangörer och band vilket resulterade i ännu fler turnéer och utbyten. När man lyckades arrangera ett utbyte med latinamerikanska band spelade Amanecer som förband på många konserter och festivaler och fördjupade dessa kontakter ytterligare. På det sättet har Melo under det senaste decenniet lyckats arrangera besök i Sverige med chilenska band som Barrio Latino (2002) och den chilenska folkmusikgruppen Illapu (2001 och 2009), samt egna uppträdanden i exempelvis parken Aconcagua i

Quillota, Chile, inför en publik på 25 000 betalande besökare. Melo odlar även samarbeten och kontakter med andra arrangörer i landet som José Sepulveda från Stockholm, Wama som arrangerade större events i Göteborg under Eid 2008 och 2009, och med Göteborgs konserthus.

Svårigheter • Av ekonomiska skäl anordnas konserter ofta på icke traditionella och icke etablerade konserthallar eftersom de etablerade är mycket dyra att hyra. Andra nackdelar överskuggar dock den relativt billiga lokalhyran. I paketet som sporthallen Gothia Arena erbjuder, en lokal som motsvarar Stockholms Solnahallen, ingår inte ljud- och ljusutrustning vilket därför blir en extra utgift för arrangören. Samtidigt binder arrangören sig till att köpa matjänst av hyresvärden, vilket innebär att arrangören går miste om de småpengar som en egen mat- och dryckförsäljning kan ge.²⁹

Ytterligare andra faktorer medför höga biljettpreiser. "Fria" arrangemang som Melo ordnar är mycket beroende av antalet köpta biljetter, och Melo tror att eftersom Göteborg är en mindre stad jämfört med Stockholm är det rent demografiskt svårare att få tillräckligt med publik till alternativa arrangemang. Till exempel har det populära chilenska sjuemannabandet La Notche som kommit till Sverige genom arrangören DJ Mendez haft en lyckad konsert i Solnahallen, men deras konsert i Göteborg på Brewhouse gick ekonomiskt sett inte lika bra på grund av ett lågt publikantal.³⁰ Enligt Melo har Göteborgspubliken dessutom andra fritidsvanor. Musikarrangemang kommer generellt sett först på andra plats, efter dansarrangemang. Sponsorer är därför försiktiga, och biljettpiserna måste därför täcka alla utgifter. På grund av de höga biljettpiserna satsar inte göteborgarna på förköp och det, i sin tur, medför att arrangörerna tar stora risker för att få tillstånd kostsamma turnéer med latinamerikanska besökare. Balkanband som reser från kontinenten med buss blir dock däremot mycket billigare och lättare att hantera. Arrangörerna blir i slutändan extra försiktiga, och arrangemangen blir glesare och ställs också ibland in. Det blir som en ond cirkel som är svår att bryta.

Strategier • Vid sidan av bandet med samma namn har Melo även bildat föreningen Amanecer. Föreningen existerar vid sidan av Buenas Ideas Producciones. Vissa produktioner körs genom bolaget och andra genom föreningen, beroende på vilket som blir mest fördelaktigt. Genom föreningen kan man söka sponsring och bidrag vilket inte går genom bolaget, samtidigt som det är billigare att pressa skivor, hyra lokaler med mera genom bolaget. Men fördelarna tar ibland ut nackdelarna: genom föreningen kan man söka bidrag men man är också momsskyldig, och genom bolaget slipper man moms men man kan inte erhålla bidrag. Ekonomiska svårigheter gör att det är svårt att driva stora utbytesprojekt med Latinamerika, och bolaget likväl som bandet försöker nu istället initiera projekt med en social vision. Numera upplever Melo att det är bäst att arrangera små konserter med de ungdomar han jobbar med inom ramen för Ungdomens hus 1200 kvadrat. Han lyckas få tillstånd även för mindre utbyten, till exempel med Ukraina. Melo vill också vara med och skapa en arena för semietablerade och nyskapande uttryck.

Visioner • Melo anser att det stora problemet är att det inte finns något företag inom kulturbranschen som stödjer utbytesinitiativ. Han anser också att man borde förenkla ansökningshandlingarna samt förenkla proceduren kring arbetstillstånd och skatteregler i samband med utbyten. Melo önskar sig en koordinator som hjälper till med det praktiska kring dessa arrangemang, och han menar att en statlig förlustgaranti för utbytesprojekt istället för bidrag kan vara en bra idé inför framtiden: "Annars tappar man modet och satsar på det lilla här hemma...", avslutar Melo.

Ricardo Donoso, konsthallschef på Edsviks konsthall

Donoso har tio års erfarenhet av konstutställningar på Väsby konsthall, där han arrangerade cirka 200 utställningar, och från Infra City där han bland annat visade en uppmärksammad John Lennon-utställning som på några få dagar lockade nästan

20 000 besökare. Periodvis var han också kurator på Liljevalchs konsthall. Numera är Donoso chef på Edsviks konsthall. Han bedriver även en konstskola, och Sollentuna kommun stöttar verksamheten med sexsiffriga belopp. För att få det att gå runt måste Donoso hålla kurser – sommarkurser bland annat – och driva kaféverksamhet för sollentunaborna och för andra konstintresserade. Det är dock gratis entré till de flesta utställningar. Endast några få mycket dyra utställningar blir entrébelagda.

Donoso är född i södra Chile, som han lämnade som 18-åring i samband med statskuppen där. Han kom till Sverige 1978 via Rumänien. Han har studerat konst på Konstakademien i Chile och sedan även i Rumänien. Donoso har under sina många år som konsthallschef skaffat sig goda kontakter i konstvärlden, särskilt med länder i Latinamerika. Donosos premiärutställning på Edsvik 2005 blandade exempelvis Günther Grass illustrationer och H. C. Andersens sagor med mexikanska videoinstallationer och Richard Adkins fotografier av romer i Rumänien. De senaste fem åren har han stimulerat flera utbytesprojekt mellan svenska konstnärer och konstnärer från Mexico och Centralamerika och Kuba. Donoso är även initiativtagaren bakom galleriet Art Concept Store på Södermalm i Stockholm där unga konstnärers utställningar med exiltema ofta återkommer.

Hinder: fördomar, segregation och kulturpolitiska påbud • Donoso kan idag betraktas som en erkänd och framgångsrik konstnär med en viss kulturpolitisk makt, men hans erfarenheter och insikter från de drygt 30 åren i Sverige är intressanta att ta del av. Hans framgångar är enligt honom resultatet av en kombination av tur och envishet. Det samhälleliga klimatet och kulturpolitikens ideologiska och ekonomiska förutsättningar var gynnsammare under 1990-talet. Kombinationen mellan dessa förutsättningar och Donosos företagsamhet och målmedvetenhet resulterade i flera genomförda projekt med stöd av studieförbunden och kommunen. Donoso menar att den etablerade kulturvärlden i allmänhet och den etablerade konstvärlden i synnerhet är elitistiska och därför svåra att tränga in i – inte bara för aktörer med utländsk bakgrund. Ett kallt bemötande vid ett besök på ett innerstadsgalleri kan enligt honom avskräcka vem som helst. Han berättar också om beslutsfattares fördomar som hindrar all kulturverksamhet utanför stadens centrum. Hans idé om att starta en konsthall i Upplands Väsby bemöttes exempelvis med skepsis från kommunens sida: "Tror du verkligen att det finns några konstintresserade i Väsby...?" löd reaktionen. Donoso berättar att han är både hårdhudad, politisk medveten och envis, egenskaper som enligt honom inte alla potentiella aktörer i marginalen har, inte minst med tanke på den psykiska påfrestning som migrationen i sig innebär.

Samma fördomar och segregering mönster finns enligt Donoso inom kulturvärlden. Utbyten med världskända latinamerikanska konstnärer som resulterade i en utställning kallades för "invandrarkonst", och konstnärer med invandrarbakgrund som söker sig till etablerade konstarenor slussas ofta vidare till Donoso som anses lämplig att "ta hand om dem": "Jag är invandrare då ska jag bara ställa ut invandrare." Donosos genomtänkta ambition att "blanda" konst istället för att skapa "invandrarkonst" för målgruppen "invandrare" bemöttes vidare länge med skepsis från etablerade (svenska) konstnärer. Donoso berättar att det tog många år för svenska kanoniserade konstnärer att våga samarbeta med honom och visa sina verk i Väsby eller i Edsvik – kombinationen "förort" och

”invandrare” innebär att man associeras med de svaga grupperna i samhället vilket medför en betydlig statusminskning. Dessa konstnärer kräver också en ”speciell behandling” och en extra noggrannhet i hanteringen av kontrakt och i samband med ekonomiska överenskommelser.

Donoso menar också att han, på grund av sin bakgrund, måste vara väldigt noga med dokumentationen av sitt arbete. Trots många års erfarenhet och framgångar tycks han gång på gång behöva bevisa sin lämplighet som konstnär och chef. Det politiska styret och den härskande ideologin påverkar enligt Donoso negativt förutsättningarna för kulturaktörer i marginalen. Privatiseringen har exempelvis en negativ påverkan på kulturföreningarna som får mindre stöd och därför tappar medlemmar. Individuer agerar men måste välja en kommersiell väg med alla dess konsekvenser, även innehållsliga och kvalitativa. Nedmonteringen av kulturinstitutioner som Konstfrämjandet, Skådebanan och Riksställningar, också den ett resultat av den förhärskande ideologin, påverkar också på ett negativt sätt möjligheterna för aktörer i marginalen.

Strategier • Donoso har en genomtänkt taktik som genomsyrar hans verksamhet. Han vill förändra det negativa kulturklimatet genom konkreta åtgärder och kulturpolitiskt arbete. Donoso är medveten om svårigheterna för aktörer i marginalen och ser därför till att släppa in dessa i sin verksamhet. Även när det gäller kontakten med utlandet söker han medvetet upp perifera museer för sina utbytesprojekt. Inom ramen för sin konstpedagogiska verksamhet jobbar han för att förvandla en enligt honom elitistisk konstutbildning till folkbildning. Han initierar tematiska utställningar med fokus på marginaliserade folkgrupper. Samtidigt ser Donoso till att anpassa sig till det nuvarande kulturklimatet som har minskat det offentliga stödet men som även öppnats upp för sponsring och för mindre traditionella utställningsarenor. Han uppmanar aktörer i marginalen att hålla nyfikenheten levande, att enbart gå vidare trots motgångar och att engagera sig politiskt och ta plats där de kulturpolitiska besluten fattas.

Lars Nyström, producent på Konserthuset i Göteborg

År 2005 fick Lars Nyström en ”order” från Konserthusledningen att ta hand om ”Konserthusets mångkultursatsning”. Kulturpolitikerna i Göteborg med mångkulturkonsulenten Rasoul Nejadmehr i spetsen hade då startat ett projekt med syfte att få till stånd ett samarbete mellan kulturinstitutionerna och det fria kulturlivet i regionen. Spelåret 2005/06 subventionerade därför Kultur i Väst Konserthusets nystartade program ”Kultur i exil”; tanken var att Konserthuset skulle inse fördelarna med denna typ av samarbeten och fortsätta med liknande program på egen hand. Enligt Nyström nådde satsningen även detta mål.

Från 2006 och fram tills idag har Nyström arrangerat flera konserter med samarbeten som underlag. Under 2009 har Nyström arrangerat nio konserter inom ramen för det som kallas ”Världen på Konserthuset”.³¹ Lika många konserter tror han att det blir även 2010.³² Nyström tar in artister från olika specifika geografiska områden, och Konserthuset står då som arrangör. Målgruppen är diasporagrupper – när iranska artister uppträder exempelvis, är det enligt Nyström lätt att få målgruppen att komma till Konserthuset.

Informanter och samarbetspartners • Tips om artister och hjälp med kontakter får Nyström från de transnationella gemenskaperna och nätverken. Han får även hjälp med marknadsföring genom att

ställa upp på intervjuer och reportage i de lokala radiokanalerna som ofta har en rak kommunikationskanal till målgruppen. Nyström har ett ingående samarbete med Riksteatern genom producenten Mansour Hosseini och med Rostam Mirlashari från Golbag som hjälper till med arrangemang kring persiska artister. En del av tipsen kommer från den etablerade arrangörsgruppen Selam. Andra som både tipsar och förmedlar kontakt till artisterna är verksamma utanför kultursektorn: Siamak Moraheb, till vardags ägare av ett gatukök, känner exempelvis till artister och har ett stort kontaktnät i Iran. En annan person som tipsar och förmedlar kontakter är Nassir Machkouri som är bussförare till yrket. Ytterligare en viktig kontaktperson som Nyström nämner är Reza Talebi som jobbar inom ABF. Nu har ryktet om Konserthusets speciella intresse spridit sig, och en del artister hör därför av sig direkt till Nyström.

Samarbeten mellan Göteborgs konserthus och det fira kulturlivet i regionen har olika former. Ibland producerar Konserthuset hela arrangemanget, ibland står Konserthuset som medarrangör tillsammans med en kulturförening, och då bjuder Konserthuset på lokalerna, och ibland hyr grupperna in sig på Konserthuset och står själva som arrangörer. Eftersom projektets syfte just är nya samarbeten, strävar Nyström efter arrangemang där Konserthuset åtminstone är medarrangör. Avtalen görs med artisternas agenturer. Ibland får Konserthuset extra stöd från de internationella artisternas kulturministerier som subventionerar en del av arrangemangen.

Planer • Nyström som idag fått till stånd ett fungerande samarbete med den iranska diasporagruppen försöker nu etablera samarbetskanaler med den latinamerikanska minoriteten i Västsverige. Just nu planeras ett besök från Chile – Inti Illimani som kommer i maj genom kontakter med Selam. En annan kontaktperson är arrangören Christian Melo som redan samarbetat med Nyström kring ett lyckat arrangemang.³³

Nyström nämner även Eid-festen som varit ett resultat av ett gott samarbete med bland annat Wama.³⁴ Lars Nyström menar att Världen på Konserthuset kan fungera som förebild för andra institutioner. Han anser att Konserthuset i Stockholm ligger efter men att Riksteatern går i bräschen för liknande samarbeten. De stora artisterna som Nyström tar till Konserthuset i Göteborg uppträder sedan i Stockholm i Riksteaterns regi. Riksteatern har enligt Nyström tagit över Rikskonserterns uppdrag för att få ut den här typen av musik. Även Selam samarbetar med Nyström på ett liknande sätt.

Svårigheter • Konserthuset har en avsatt budget på 600 000 kr för dessa arrangemang, och har enligt Nyström även råd med misslyckanden. Han ser positivt på att offentliga medel används för detta ändamål, men han är samtidigt ensam i huset med att sköta dessa arrangemang och anser att han inte räcker till helt. Till exempel kan Nyström tänka sig samarbeta med andra arenor i Göteborg som Musikens hus, men han har inte haft tid att utveckla detta.

Bolivianska kulturföreningar

Föreningen Fuerza de los Andes (Andernas kraft) har existerat sedan 1988. Föreningens mål är både att bevara och att förvalta den bolivianska kulturen, samt att organisera solidariska handlingar riktade främst gentemot bolivianska frågor men även kring frågor i exempelvis Chile eller Somalia.³⁵ Den huvudsakliga verksamheten kretsar kring varierande bolivianska danser. Bland annat ingår en grupp som förvaltar den danstradition som är mycket framträdande i den bolivianska vardagen. Gruppen

uppträder mot betalning på olika ställen och ordnar även luncher som säljs i samband med uppträdanden. Gruppen uppträder regelbundet på årliga festivaler såsom på Latinamerikanska festivalen i Rålambshovsparken, Höstfestivalen i ABFs regi och en midsommarsfestival på Järvafältet.

Fuerza de los Andes ingår i det Bolivianska Riksförbundet tillsammans med ytterligare 24 föreningar, vars medlemmar representerar 22 olika bolivianska nationaliteter. Riksförbundet ordnar två stora aktiviteter per år: Riksträffen, alltid i vecka 30, som de olika lokala föreningarna ansvarar för i tur och ordning.³⁶ En annan återkommande årlig aktivitet är danstävlingen som alltid förläggs till påskveckan. Man tävlar i bland annat den afrobolivianska dansen caporales. Riksträffen som pågår en hel vecka består av olika typer av aktiviteter: sportaktiviteter, kulturkvällar och teaterföreställningar framförda av gästartister samt schemalagda danskvällar.³⁷ Fredagar och lördagar brukar bestå av "utåtriktade" aktiviteter – helaftonsföreställningar för publik, karneval och slutligen en avslutande fest.³⁸ Dessutom anordnas festligheter och olika kulturaktiviteter i samband med latinamerikanska nationaldagar. Till dessa fester försöker föreningarna bjuda in artister från de olika hemländerna.

Marknadsföring • Marknadsföring och information sker genom Internet, till exempel riksförbundets hemsida eller lokala föreningars hemsidor som Fuerza de los Andes egna hemsida, och genom när-radiostationer, affischer och tidningsannonser.³⁹ Information om kommande aktiviteter sprids också under de olika regelbundna sammankomsterna.

Finansiering • Finansieringen av alla dessa aktiviteter sker på olika sätt. Riksförbundet får ett årligt bidrag från ABF som är samarbetspartner, och från Ungdomsstyrelsen beroende på föreningarnas redovisning av genomförda aktiviteter. Dessa medel slussas sedan vidare till den förening som arrangerar Riksträffen respektive danstävlingen och används som grundplåt för dessa arrangemang. Övriga medel som behövs, såsom i samband med gästspel från utlandet, måste tas in på annat sätt. Bland annat söks stöd och bidrag från Stockholms stad.⁴⁰ Dessutom betalar alla en avgift för att delta i evenemangen.

Lokaler • Den lokal som flera arrangemang i Stockholmsområdet äger rum i är Gamla tryckeriet.⁴¹ Lokalen är stor nog, och inte lika dyr att hyra som Solnahallen. Flera föreningar kan gå samman och ordna gästspel där. Annars är det vanligt med olika kultur- och fritidslokaler.

Hinder • Privata fester, som förutom sitt sociala egenvärde kan innebära en inkomstkälla för föreningarna, är numera svåra att anordna på grund av att reglerna för uthyrning av kultur- och fritidslokaler har ändrats. Föreningarna får inte längre förtur till dessa, och privata aktörer tar över mer och mer. Kommersiella intressen styr även själva verksamheten i dessa lokaler.⁴² Även villkoren för föreningslivet i samarbetet med studieförbunden har försämrats. Hyran för studieförbundens lokaler har höjts, vilket har inneburit en minskning av organiserad föreningsverksamhet.⁴³

Vega och många med henne menar också att ReOrient och Södra teaterns satsning på "etnomusik" innebär ett hinder för föreningarna. "Södran" tar visserligen hit megaartister, inte minst från Latinamerika, men deras konserter är enligt Vega exkluderande. Informationen når inte ut till den stora latinamerikanska gruppen, utan istället är den riktad till institutioner och lokalerna är dessutom för små för att erbjuda plats för alla, och många blir därför frustrerade över att ha gått miste om unika uppträdanden med folkkära artister från hemlandet.

De medel som erhålls i samband med kulturarrangemang är mycket begränsade och har krympt under de senaste åren. Får man stöd för arrangemanget (högst 50 000 kr) får man heller inte stöd för annat som behövs i samband med det (till exempel resekostnader). Dessutom kan kommungränserna innebära en extra komplikation. Får man stöd för en aktivitet initierat av en lokal förening utanför Stockholms kommun blir det omöjligt att samtidigt få stöd för en aktivitet som hör till samma arrangemang men som geografiskt äger rum i Stockholm. De byråkratiska, praktiska och ekonomiska hindren som kulturföreningarna möter resulterar i mindre arrangemang trots en stark efterfrågan från målgruppen. Det öppnar för privata arrangörer som är mindre intresserade av själva evenemangen och dess kulturella värde och kvalitét och mer av ekonomiska vinster, vilket resulterar i mindre lyckade arrangemang med en ofta besviken och frustrerad publik.

Visioner • Vega menar att bättre samarbeten mellan kulturinstitutioner och fria kulturaktörer, till exempel "Göteborgsmodellen", kan vara en bra lösning inför framtiden. Hon nämner exempelvis ett nystartat initiativ mellan Dansens hus och olika kulturföreningar. Vega poängterar dock att hennes förening fått ta del av detta samarbete enbart tack vare tidigare kontakter med projektledaren. Kontaktytorna mellan institutioner och fria kulturaktörer är fortfarande inte tillräckliga, avspeglades den segregation som det svenska samhället i stort präglas av.

Hardi Kurda/IKAN – Internationell Kurdish Artist Network

Hardi Kurda är en utbildad tonsättare som läsåret 2010 kompletterar sin utbildning vid Högskolan för scen och musik i Göteborg. Kurda har startat nätverket IKAN med stöd av kulturnämnden i Västra Götaland och mångkulturkonsulenten Rasoul Nejadmehr. Rent ekonomiskt var dock stödet inte betydande. Kurda har även fått stöd för sina idéer från kurdiska kulturministeriet som har ett avtal med IKAN om att dela på kostnaderna gällande utbytesprojekt. Till exempel stödde ministeriet ekonomiskt IKANs utbytesprojekt med det kurdiska bandet Kurdish String Orchestra genom att bevilja den kurdiska musikgruppen stöd för turnén. Utbytet genomfördes sommaren 2009, och det finns planer på att genomföra en längre turné med samma grupp. Det planeras även ett utbyte av erfarenheter mellan kurdiska kulturpolitiker och lokala kulturpolitiker i Göteborg. Ett annat utbytesprojekt som Kurda initierat är ett samarbete mellan Svenskt visarkiv och motsvarande planer på en sammanställning av kulturarvet i Kurdistan.

Hinder • Ett stort hinder i utbytesverksamheten är dock byråkratin kring visumreglerna. När utbytet med Kurdish String Orchestra skulle genomföras var Hardi Kurda tvungen att agera springpojke mellan konsulatet i Amman och ambassaden i Wien där gruppen först uppträdde. Ett annat hinder är det ekonomiska: IKAN behöver pengar för organisationsutveckling. Kurda har sökt pengar hos Arvsfonden, dock ännu inte hos Kulturrådet.

Nanna Lundqvist – festivalarrangör

Nanna Lundqvist är en dansintresserad person som rest runt i stora delar av världen och lärt sig och praktiserat olika danstraditioner. Hon tror på dansen som mötesplats och har deltagit i olika festivaler som hon besökt flera gånger, exempelvis i England där deltagande av de medverkande var central.⁴⁴

Lundqvist kände stark lust att starta en egen festival i Sverige, och började kontakta folk som hon kände till både genom privata kontakter och genom olika tips från exempelvis Kulturhuset Oceanen som har kontakter med flera lärare.⁴⁵ Alla hon kontaktade tackade ja, och på så vis kunde hon producera den första Return Beat festivalen.⁴⁶

Lundqvist berättar att hon lärde sig mycket under resans gång om hur man söker pengar och hur man når sponsorer och så vidare. Hon hade mentorer som hjälpte henne med råd och stöd.⁴⁷ Lundqvist har nu hittills genomfört tre festivaler: december 2008, mars 2009 och november 2009. Under de två första festivalerna jobbade hon helt ideellt och efter den tredje festivalen fick hon till slut ej mer än 3000 kr efter skatt.

Finansiering • Lundqvist lyckades få en del stöd från Göteborgs stad och från studieförbund som Sensus och senast även ABF. Hon har även fått pengar från Martina och Wilhelm Lundgrens fond. Publiken och deltagarna fick dock i första hand betala för deltagandet. Hon påpekar att det är tidsödande och svårt att söka pengar, och att det i längden även är slitsamt att jobba ideellt. De lärare Lundqvist anlätade för undervisning i workshopen kom från olika diasporiska grupper med utbildning och erfarenheter från andra länder. Hon påpekar att artisterna som hon engagerade oftast måste försörja sig som pedagoger. Lokaler som användes för festivalerna var Musikens hus och Kulturhuset Oceanen, bägge belägna i stadsdelen Majorna i Göteborg. Publiken och deltagarna utgjordes en mycket heterogen samling från 15-åringar till äldre, från proffs till nybörjare och från olika etniska bakgrunder. Nanna Lundqvist drömmer om att arrangera större festivaler i framtiden, och går nu projektledarutbildningen vid Göteborgs universitet.

Enskilda arrangörer

Juro, arrangör av Balkanmusik i Sverige

Svefeste.com är en portal som marknadsför fester och konserter med Balkananknytning i Skandinavien. På hemsidan finns även information om i Sverige verksamma Balkanband. Enligt Svonny som driver hemsidan finns tre huvudarrangörer för Balkanarrangemang i Sverige, och att de är uppdelade på tre olika regioner. Svonny tipsar om ytterligare två hemsidor som fokuserar på att marknadsföra Balkanmusik i Norden.⁴⁸ En av dessa arrangörer heter Juro

Kontakten • På frågan om hur arrangörerna kommer i kontakt med och väljer ut artister som de sedan marknadsför i Norden berättar Juro att han får tips via svenska ungdomar med rötter i Balkan som ofta reser till området. Ungdomarna kommer i kontakt med den lokala musiken genom radio och TV och genom besök på klubbar och diskotek. Informationen når sedan arrangörerna som på det sättet tar reda på vad som den tilltänkta publiken önskar sig. Det är lätt att följa den lokala populärmusiken på Balkan även via Internet och andra medier. När Juro ringat in artisten kontaktar han denne eller dess manager och skriver avtal.

Risker och svårigheter • Juro poängterar att arrangören alltid tar ekonomiska risker i samband med dessa arrangemang eftersom man inte i förväg kan garantera ett visst antal sålda biljetter. Inte heller

är det realistiskt för artisten att ställa höga krav gällande arvode. Ibland behöver arrangören söka visum för artisterna, men enligt Juro är Migrationsverket nästan alltid positivt inställd eftersom artisterna är etablerade och eftersom de återkommer ofta.

Information och marknadsföring • Informationen förs ut genom de tidigare nämnda portalerna på Internet, men också genom nätverk av vänner och bekanta i hela landet. Kulturföreningarna är en viktig länk i sammanhanget.⁴⁹ Informationen sprids från mun till mun, samtidigt som man affischerar. Man affischerar särskilt på ställen där många från målgruppen för evenemanget bor eller rör sig.⁵⁰ Festernas syfte är enligt Juro social gemenskap – att samla alla från Balkanområdet utan att skilja mellan exempelvis bosnier eller serber. Han poängterar dock att även andra folkgrupper är välkomna. Han försöker få till stånd ungefär en fest i månaden. Juro samarbetar även med ungdomsföreningar som arrangerar fester årligen på olika ställen i landet.

Raj Ravinder

Raj Ravinder från Borås kombinerar sin verksamhet med det IT-företag han äger. Emellanåt producerar han musikarrangemang med indiska artister eller med diasporiska indier som bor i Europa. Typiskt nog intervjuar jag honom per telefon när han är på flygplatsen, på väg till Indien... Ravinder inleder samtalet med att förklara att han sysslar med arrangörsverksamhet eftersom "ingen annan är intresserad". Det finns ett behov – ett sug efter musik från hemlandet – så han gör det för sin egen skull, för barnens skull, för den egna gruppens skull. Ravinders arrangörsverksamhet inleddes 2005 när han hade arrangerat en "India Week" i samarbete med Indiens ambassad i Stockholm och Indiens turistråd som är lokaliserat i Holland. Det blev en minimässa med utställningar, uppträdanden och matförsäljning i Göteborgs innerstadsgalleria Nordstan.

År 2006 arrangerade han en konsert i Borås med Bombay Viking, en välkänd artist i Indien.⁵¹ Inom ramen för samma turné uppträdde Bombay Viking även i Mårsta.

När det arrangerades en "orientalisk vecka" i Strömstad anlätades Ravinder och lyckades engagera kroppsterapeuter från Indien, svenska musiker som specialiserat sig på indisk musik samt Bollywood-artister från Stockholm. År 2007 försökte han även arrangera en konsert med, enligt honom, "Indiens största stjärna" i Globen i Stockholm, men han var till slut tvungen att ställa in det hela på grund av sjukdom. De ekonomiska konsekvenserna blev kännbara för Ravinder som satsar allt kapital själv och inte har något skyddsnet i form av bidrag eller annat ekonomiskt stöd. Den senaste konserten var 2009 i samarbete med Konserthusets producent Lars Nyström. Ravinder skötte kontakten med artisterna, en pianist och en dansös, och lokal och marknadsföring sköttes av Konserthuset. De övriga kostnaderna stod på Ravinder. Ravinder har kontakter med indiska artister genom nätverk och bekanta, och han vill gärna ta hit fler artister i framtiden.

Svårigheter • Det svåraste med verksamheten är enligt Ravinder marknadsföringen och att nå ut med informationen tillräckligt brett. Ravinder har ingen positiv erfarenhet av samarbetet med Indiska riksföreningen som enligt honom inte är särskilt aktiv eller intresserad. Det ekonomiska är en annan återkommande svårighet. Ravinder menar att en enskild arrangörs trovärdighet sätts på spel varje gång som denne satsar egna pengar på ett visst evenemang. Om arrangören sedan på grund av ekonomiska bekymmer måste backa från ett planerat evenemang blir det svårare att återkomma med

nya idéer en annan gång. Man kan inte heller vara lika djärv med sina val av evenemang, så konstnärligt kan det enligt Ravinder betyda en förlust.

Sara Sjöberg och Damour Event

Sara Sjöberg som är personen bakom Damour Event kom från Libanon till Sverige för 20 år sedan. Hon bor idag i Kungälv och driver där till vardags en liten syfabrik. Dessutom driver hon Damour Event som sedan 2007 arrangerar konserter med artister från hela arabvärlden. Arrangemangen marknadsförs genom hemsidan där man även kan föreslå nya artister.⁵² Informationen förs ut även genom mejlkontakter till intressegrupper, annonser i Metro och genom affischering. Sara Sjöberg är känd inom sin bransch, vilket innebär en potential till samarbete kring olika arrangemang.

Genom privata kontakter fick hon träffa en populär libanesisk sångartist som sedan kom på besök till Sverige. Enligt Sjöberg tyckte artisten att tillvaron i Kungälv var dyster, och föreslog att hon skulle arrangera en fest där han skulle uppträda. Sjöberg hyrde en festlokal på hotellet i Kungälv och hyrde in en musiker, en libanesisk palestinier boendes i Danmark, och som skulle ackompanjera sångaren. En orientalisk dansös från Stockholm anlätades också för underhållningen på festen.

Sjöberg arrangerade ytterligare 7-8 fester på hotellet under 2007, och byggde under tiden upp ett kontaktnät med lokala artister med bakgrund i Mellanöstern. 2008 fick Sjöberg åter en möjlighet till ett internationellt utbyte. Hon fick kontakt med Kazem El Saher, en mycket ansedd irakisk artist, känd i hela Mellanöstern, och skrev kontrakt med hans artistagentur Rotana i Libanon. Konserten arrangerades i Liseberghallen och var enligt Sjöberg en framgång med mellan 1300-1500 besökare. 2009 försökte Sjöberg upprepa succén, men backade till slut ur på grund av ett för lågt antal sålda förköpsbiljetter. Sjöbergs artistkontakter i arabvärlden är omfattande och är inte beroende av artistagenturen Rotana. I februari 2010 arrangerade hon en konsert med artisten Fares Karam på Mässans lokaler i Göteborg (Gothia arena). Publiken bestod av 800 personer – ett alltför litet antal som innebar en ekonomisk förlust för Damour Event. Fares Karams besök arrangerades i samarbete med Colosseum i Stockholm där han uppträdde under samma besök. Colosseum har dock enligt Sjöberg för liten publikkapacitet, och biljettintäkterna blev följaktligen alltför låga i förhållande till utgifterna.

Svårigheter och utmaningar • I likhet med andra fria arrangörer som försöker sig på utbytesprojekt vittnar Sjöbergs erfarenheter om att denna verksamhet är ekonomiskt riskfylld och svår att upprätthålla under längre period. Till exempel skulle hon vilja arrangera en konsert med en egyptisk artist, men projektet är för dyrt för en enskild privatarrangör. Hon har dock aldrig försökt söka ekonomiskt stöd för sin verksamhet. Sara Sjöberg är dock övertygad om att artistutbyten med arabvärlden behövs, och att det finns en stor potentiell publik för arrangemang av detta slag. Det är också därför som hon fortsätter att bedriva verksamheten trots de svåra omständigheterna.

AKTÖRER

DE AKTÖRER SOM detta projekt har kommit i kontakt med är en mycket heterogen grupp. En del saknar formell konstnärlig utbildning medan andra är diplomerade. Eftersom många inom gruppen måste försörja sig på andra yrken än de rent konstnärliga är det svårt att dra en klar gräns mellan professionella och amatörer. Pedagoger av olika slag är en dominerande grupp i sammanhanget. Alla dessa aktörer bedriver på olika sätt en transnationell verksamhet, har många internationella kontakter och agerar inom olika diasporiska gemenskaper.

Usha Balasundaram – koreograf och dansare

Usha Balasundaram föddes och växte upp i Kerala i södra Indien. Vid 19 års ålder, efter gymnasieutbildningen, studerade hon vid det berömda dansinstitutet Kalakshetra College of Fine Arts i Chennai. Efter fyra års studier blev hon diplomerad dansare. Därefter var hon medlem i en dansgrupp under ledning av Chandralekha, en världsberömd Bharatanatyam-koreograf. Gruppen reste runt i hela världen och uppträdde på scener i bland annat New York, Los Angeles, Tokyo, Jakarta, Hamburg, Avignon och Rio de Janeiro. Chandralekhas grupp blev konstnärligt banbrytande eftersom koreografen vågade sammanföra Bharatanatyam med indisk kampsport och yoga.

Sedan 1997 är Balasundaram bosatt i Sverige och år 2000 kom hon till Stockholm. 2005 startade hon med stöd av ABF i Huddinge en egen dansskola där hon undervisar i klassisk indisk dans. Skolan, Saraswathy Kalakendra Institution of Fine Arts, som fram tills maj månad 2010 var belägen i Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård, har cirka 60 registrerade elever i olika åldrar och från olika nationella bakgrunder: Indien, Sri Lanka, Bangladesh, Sverige, Ryssland, Polen och Brasilien. Skolans övergripande mål är att bevara Indiens kulturella arv genom dansen.

Skolans elever uppträder ofta tillsammans med sin danslärare runtom i landet inom ramen för olika arrangemang: dansfestivaler i Stockholm och Göteborg, olika lokala kulturfestivaler, ofta i samarbete med studieförbund i exempelvis Huddinge, Stockholm och Botkyrka, och speciella arrangemang med anknytning till Indien och hinduism eller i samarbete med indiska kulturföreningar. 2009 var Balasundaram inbjuden att uppträda med sin dansgrupp i London. Balasundaram har ett stort kontaktnät, och bjuder in artister att medverka i de festivaler som hon anordnar. Artisterna är ofta diasporiska indier bosatta i Sverige eller dansare och musiker från Kina, Japan, Indien och Indonesien. I dessa sammanhang sätter Balasundaram värde i att de medverkande konstnärerna verkligen kommer från dessa områden, vilket hon menar bidrar till "autentiska resultat", men hon engagerar även svenska artister som lär sig indiska danser.

Marknadsföring • Information om hennes festivaler och evenemang sprids bland annat via ambassader. Hon kontakter alltid Indiens ambassad och de närliggande ländernas ambassader, däribland Indonesiens, Kinas, Bangladeshs och Thailands beskickningar, som i sin tur sprider informationen vidare till sina kontakter. Dessutom kontakter hon föreningar med anknytning till Indien som vidarebefordrar informationen om arrangemangen till sina kontakter. Informationen sprids också genom ABF och Länsmusiken som marknadsför samarrangemang. Hon har även kontaktat TV4 som spelat in några arrangemang.

Hinder • Balasundaram studerar just nu "mångkulturens dans" (30 hp) på Danshögskolan. Hon upplever att kursen värderas högre här i Sverige än den mångåriga utbildningen hon har från Indien. Balasundaram har också försökt bedriva dansundervisning inom ramen för ABFs studiecirkelutbud. Dåliga kunskaper om vad indisk dans innebär gör dock att det leder olika förväntningar och en oseriös stämning. Egentligen längtar Balasundaram efter att undervisa professionellt, och hon har försökt – utan resultat – att få undervisa på Kulturskolan och få jobb på andra dansskolor som exempelvis Balettakademien.

Balasundaram menar att de svenska artisterna som får tillfälle att uppträda vid arrangemang som hon initierar inte bjuder tillbaka. Enligt henne har dessa kollegor kontakter och har lättare att få bidrag, men de delar inte med sig av dessa fördelar. Balasundaram säger dock att hon inte vill be om hjälp. Istället är hennes strategi att fortsätta med egen verksamhet och förhoppningsvis till slut hitta sina egna vägar till ett erkännande.

Det är även svårt att få resurser för att ta hit gäster från utlandet. Balasundaram är beroende av stödet från indiska ambassaden, men där beror stödet ofta på personkemi vilket ibland påverkar hennes verksamhet negativt. Hon har planer på att bjuda in artister och pedagoger från Indien som kan vidareutbilda svensk-indiska lärare och artister. Balasundaram har sökt pengar på Konstränsnämnden för detta ändamål, men hon upplever att de inte vill stödja hennes projekt eftersom de varken känner till hennes eller skolans namn, och eftersom de istället satsar på de vars namn de känner till. Hon vill även söka bidrag för en studieresa till Indien för sina elever, men tror att det är lönlöst. Balasundaram upplever att hon är isolerad och att hon inte lyckats bredda sin verksamhet utanför Huddinge kommun. Hon har inte fått någon kontakt med kultursekreteraren i Botkyrka kommun som gränsar till Vårby gård där hon bor och verkar. Hon misstänker att hon inte får kontakt med rätt personer på grund av hennes bristfälliga svenska.

Balasundaram har även konkreta svårigheter med anknytning till sin verksamhet som danslärare. Hon behöver egentligen en egen lokal. Hon har behövt flytta skolan flera gånger innan hon så småningom erbjöds en permanent plats i ABFs lokaler i Vårby gård. Hon är dock inte riktigt nöjd eftersom hennes verksamhet kräver speciella villkor. Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård härbärgrar många olika typer av föreningar och aktiviteter, och ibland krockar hennes verksamhet med andra föreningars vars aktiviteter störs av dansskolans elever – de flesta barn och ungdomar.⁵³ Balasundaram har talat med ansvariga hos ABF om dessa problem, men hon upplever att de inte förstår hennes arbete och tror att hon därför inte får den respekt hon förtjänar.

Hjälp från enskilda och eldsjälar inom myndigheter • Mångkulturkonsulenten Susanne Rundberg är Usha Balasundarams mentor. Enligt Balasundaram får hon uppskattning och hjälp med vägledning från henne. Hon nämner även kultursekreteraren i Huddinge kommun och medarbetare hos ABF i

Huddinge som har samarbetat med henne kring kulturarrangemang samt erbjudit henne danslokalen på Kultur- och bildningscentrum i Vårby gård. Balasundaram nämner också sin gamla svensklärare i Laxå där hon först bodde efter ankomsten till Sverige. Läraren har skrivit om henne i lokalpressen och arrangerat möjligheter för henne att uppträda.

Bandet Amanecer

Bandet Amanecer började med en grupp chilenska vänner i exil som spelade på skolor och bygdegårdar runt om i Sverige med målet att informera om Tredje världens alla folk och deras kamp för rättvisa och demokrati.⁵⁴ I texterna märks än idag ett tydligt socialt engagemang. Sedan dess har Amanecer utvecklats till en av Västsveriges mest uppskattade folkmusikensemble trots att de själva inte tycker att musiken de spelar kan beskrivas som ren folkmusik. Genremässigt är det svårt att placera bandet. Gruppen har periodvist experimenterat med elektroniska hjälpmedel, men har på senare tid gått tillbaka till det mer akustiska soundet. Senaste CD:n "Sueños" kan uppfattas som världsmusik och/eller ethno-fusion. Gruppens styrka ligger i själva liveframträdandet som har ägt rum på teatrar såväl som på fotbollsarenor, på stora festivaler liksom i små skolmatsalar, och på sjukhus eller ålderdomshem. Publiken är enligt gruppen mycket heterogen både vad gäller ålder och etnicitet.

Efter flera Sverigeturnéer under början av 1990-talet i Halland, Göteborgs och Bohus län, uppträdanden i Hultsfred, på Hammarkullekarnevalen och på Liseberg och Ullevi anordnades 1993 en första utlandsturné i Belgien, Holland och Tyskland. 1994 anordnades även en Chileturné med spelningar på bland annat Casino de Viña del Mar. 1995 anordnades en skolturné med projektet "Tusen år av invandring" och med spelningar över hela landet från Malmö till Ljusdal. Efter många spelningar på festivaler runt om i landet anordnades 1998 och 1999 ytterligare en utlandsturné till Latinamerika där bandet spelade i parken Aconcagua i Quillota, Chile, inför 25 000 betalande besökare.

År 2000 uppträdde bandet tillsammans med Santiago del Nuevo Extremo från Chile som kom till Sverige tack vare de kontakter som gruppen skapade under en tidigare turné, vilket resulterade i ytterligare en turné i Chile och ytterligare ett viktigt utbyte med den legendariska gruppen Illapu som uppträdde tillsammans med Amanecer på Nöjesparken i Varberg. 2002 följde ytterligare ett utbyte med det chilenska bandet Barrio Latino med vilka bandet genomförde en miniturné i Sverige. Amanecer spelade aktivt fram till 2007, men eftersom de måste jobba med annat vid sidan av arbetet med bandet har de inte riktigt kunnat marknadsföra sig ordentligt längre. Bandet är numera åter aktivt, men tänker endast släppa det kommande albumet digitalt.

Den lärdom som bandet skaffat sig under åren förvaltas nu genom att man fungerar som handledare för andra nystartade band.

Paulo – musiker och producent

Paulo är en musiker med rötter i Chile, verksam i Sverige sedan 20 år tillbaks, och han har sin verksamhetsbas i en liten replokal/studio i en källare i ett hyreshus i Högdalen i Stockholm. Bakgrunden som politisk flykting och den politiska medvetenheten som följde präglar än idag hans inställning till musik som en solidaritets- eller motståndshandling. Det är det gemensamma resultatet som räknas snarare än de enskilda mer eller mindre virtuosa inslagen. Musikgrupperna som han varit verksam i består därför av musiker som kan spela flera instrument. Paulo betraktar popmusiken som färskvara

och skapar "broadcasting" tillfällen hellre än permanenta inspelningar. My Space på Internet är den viktigaste marknadsförings- och informationskanalen.

Under sin studietid vid Folkhögskolan i Haparanda där han sedan även undervisade i ljudteknik, studioteknik och inspelningsteknik samt slagverk knöt han kontakter och delade med sig av skolans resurser till flera musikgrupper (relokaler, inspelningsstudio och scener för uppträdande). I Haparanda skapade han också Måndagsklubben, en arena för unga musiker med vitt skilda musikstilar – elektronisk musik, hiphop, funk, techno, reggae med mera, och där de kunde träffas och spela för varandra. Det började hemma hos folk och fortsatte sedan i samarbete med Stadshotellet.

Marknadsföring • Marknadsföringen av Måndagsklubbens events skedde genom flyers som även fungerade som entrébiljetter. Flyers delades ut generöst och resulterade i en stor publik. Man tog vara på publikens mejladresser och behöll kontakten med dem. Verksamheten pågick i två år men avbröts på grund av problem med fylla och bråk på hotellet. Därefter återgick verksamheten till de privata hemmen.

Nu skapar Paulo musik tillsammans med kollegor inom ramen för föreningen Black Lotus. De spelar in elektronisk musik och hittar alternativa vägar att nå ut och marknadsföra den. Deras "demos" består av dataanimationer som de mixar musik till och marknadsför via nätet. De engagerar flera musikföreningar i en konstmusiktävling som pågår samtidigt på flera orter – Västerås, Fagersta, Kopparberg, Kungsängen med flera kommuner. Föreningens levebröd består av livespelningar, men det är brist på scener där man kan uppträda. Enligt Paulo har kulturhusen blivit alltför exklusiva, och man måste därför skapa alternativ.⁵⁵ Paulo bor numera i Stockholm, och förutom verksamheten inom Black Lotus spelar han med gruppen Abjeez.

Abjeez

Abjeez är en musikgrupp som fått uppmärksamhet utomlands tack vare ett politiskt budskap med anknytning till Iran.⁵⁶ Förutom de två svensk-iranska vokalisterna består gruppen av medlemmar med bakgrund i Latinamerika, Afrika såväl som Sverige. Det viktiga är dock enligt den ovan nämnde bandmedlemmen Paulo inte varifrån de kommer, utan vilken musik de har med sig i bagaget. Solidariteten är fortfarande ledstjärnan. Bandet har fått spela i USA tack vare att en av medlemmarna bor och har kontakter där. Problem med visum till USA uppstår dock i samband med sådana turnéer och ibland leder det till att de ställs in.⁵⁷ De har också vid återkommande tillfällen blivit bjudna till musiksamarbete i Nederländerna, Tyskland och England. I Sverige har de spelat på festivalen Urkult, och våren 2010 på innerstadslokalen Högkvarteret på Södermalm i Stockholm. Abjeez gav ut en skiva 2006. Trots internationella framgångar försörjer sig dock alla bandmedlemmar på utomkonstnärliga jobb. De har aldrig sökt pengar för internationellt utbyte.

Anna Jalpachik & Gennadi Kalinitchenko

Anna Jalpachik och Gennadi Kalinitchenko är ett konstnärspär med rötter i Ukraina. De arbetar båda i stora format. Jalpachik målar med olja på duk och Kalinitchenko bland annat i akryl på björknäver, något han kallar BB-ART – Birch-Boreas Art. 2010 var tre av Jalpachiks tavlor representerade på Vårsalongen på Liljevalchs konsthall. Bägge menar att konstmarknaden i Sverige är svag i förhållande

till andra länder. Det finns några kanoniserade konstnärer som syns jämt, men resten kommer aldrig fram. Jalpachik och Kalinitchenko hävdar att andra länder satsar mycket på marknadsföring av konst. Även konstsamlare och galleriägare satsar betydande summor på konst, och det finns kulturpolitiska åtgärder som upprätthåller konstens höga status. De anser båda att Sverige bör satsa mer på kulturen generellt.

Jalpachik och Kalinitchenko kom till Sverige 1988 och flyttade sedan till Schweiz där de drev ett galleri som profilerade sig på utbyte med rysk konst. I början på 1990-talet drabbades marknaden av kris och Jalpachik och Kalinitchenko återvände då till Sverige. Anna Jalpachik fortsatte att ställa ut och blev medlem i KRO (Konstnärernas riksorganisation), och Kalinitchenko pendlade till Ryssland där han genomförde konstprojekt med naturmaterial.⁵⁸ Kalinitchenko lyckades också engagera sponsorer till sin verksamhet. Numera är de representerade på virtuella konstgallerier och konsthandelsajter såsom ArtPrints, OnlineArts och ArtNet.⁵⁹ Kalinitchenko jobbar även som konservator, ett yrke han har utbildning i från Konsthögskolan i Moskva, och han är dessutom verksam som konsthandlare med många kontakter i Ryssland. Tillsammans med sina kontakter planerar han ett nytt stort projekt som ska marknadsföras via nätet och en utställning i Sankt Petersburg.

Anna Jalpachik drömmer om att ställa ut sina tavlor på Konstbiennalen i Venedig, men hon tror att "man måste ha kontakter högre upp" för att överhuvudtaget komma på fråga. De båda inte några kontakter med svenska konstnärer, och har hittat alla utställningstillfällen på egen hand. Kalinitchenko och Jalpachik poängterar att de är svenska medborgare med ukrainsk bakgrund, men att de betraktar sig som världsmedborgare. De reser dit där jobben finns – det som är viktigt är vad det är för projekt – det spelar mindre roll var: "Nu sitter vi här, imorgon sitter vi i New York."

Karim Rashed, regissör och skådespelare

Karim Rashed anser att utbyte är "naturligt" för kultur i allmänhet och för teater i synnerhet, eftersom nyfikenheten och intresset för det okända är nyckeln till kreativiteten. För att exemplifiera berättar Rashed om ett teaterprojekt kring Strindbergs Den starkare i Irak, långt innan han visste att han skulle till Sverige. Efter revolutionen i Iran växte hindren kring teaterverksamheten, och 1991 flyttade Rashed till Jordanien. Där fortsatte han med sin teaterverksamhet och med sina motståndshandlingar mot regimen. Rashed ledde teaterfestivalen Jerash och bildade en radiostation som under 1996-1998 verkade för ett öppnare samhälle och för demokrati. Han dömdes till döden i sin frånvaro av en irakisk domstol och med hjälp av en svensk FN tjänsteman fick han komma till Sverige. Väl i Sverige varnade irakiska bekanta honom för de stora hinder som väntar en kulturarbetare från Irak: "Här får man sälja falafel...".

Rashed lärde sig dock språket och orienterade sig i den omgivande kulturen med hjälp av teaterfolk i bland annat Gävle och Göteborg, och upptäckte snart vilka schabloner som var kopplade till den arabiska kulturen. Det var mest gamla berättelser som Tusen och en natt som folk hade hört talas om, men modern och samtida arabisk kultur var inte känd alls. Rashed ville gärna täppa till den kunskapsluckan. Tillsammans med sin fru, även hon kulturarbetare, startade den Gränslösa teatern. De producerade, i Rasheds regi, en pjäs som var baserad på Adonis dikter. Adonis kom sedan till Malmö och samarbetade kring idén. Pjäsen hette Sång av Mihyar från Damaskus och handlar om hur en fiktiv figur, profeten Mihyar, en man av folket, introducerade ett nytt och modernt perspektiv på religion och historia. Det sceniska språket var expressivt, en slags dansteater, och mottagandet

var positivt. Profeten spelades av en kvinna, och även de övriga skådespelarna var kvinnor. Rashed menar att det också var ett sätt att rucka på förutfattade meningar om att den arabiska kulturen helt domineras av män. De spelade i Malmö och fick sedan tack vare kontakter spela på Kulturen i Lund och på Världskulturmuseet i Göteborg.

Efter Adonispjäsen ville Rashed göra något för en bredare målgrupp. Han valde Gilgamesh-myten och producerade Gilgamesh – han som vägrade dö. I Gilgamesh finns enligt Rashed fröet till alla möjliga religioner och kulturer – och ett tecken på att vi alla är sprungna ur en gemensam kultur.

Gränslösa teatern söker sig även till konfliktvärldar, och vill fortsätta att resa till ställen dit ingen annan vill resa. De turnerade exempelvis i Irak 2007 mitt under ett pågående inbördeskrig. Där samarbetade de med en lokal grupp som ville göra teater för och med barn, och som ville skapa hopp om fred i framtiden. Under 2007 producerade gruppen tillsammans fem pjäser som framfördes 55 gånger plus tillhörande workshops. De turnerade runt om i Bagdad och räknade en publik på kring 7000 barn. För det projektet fick de stöd från Sida och från Olof Palme Center. Projektet pågick under ett år, och under tiden reste Rashed dit ett par gånger.

Nu planerar Rashed en fortsättning – han vill inspirera irakiska konstnärer att modernisera kulturlivet lokalt och producera modern teater i Irak.

Finansiering och oväntade svårigheter • De ekonomiska villkoren är mycket varierande. De första åren var finansieringen ett problem som okänd artist med ett utländskt namn och med teatern som kostar mycket pengar. Så länge Rashed agerade i samarbete med Teater Foratt fanns det resurser och en lokal. Tillsammans med Foratt fick de stöd och kunde betala ut löner. Annars är det frilansvillkor som gäller. Gränslösa teaterns verksamhet fick så småningom en egen publik, och Rashed satsade på uppsättningar som inte var så resurskrävande. Under tiden arbetade Rashed också som dramapedagog, och repetitionsarbetet fick då ske på kvällstid.

2003 fick Teater Foratt tack vare Rasheds kontakter ett stipendium för en resa till Palestina där gruppen framförde en föreställning i Jerusalem, Ramallah, Beit Lehem, och Jeriko. De samarbetade också med palestinska Al-Hakawati, och med bidrag från Svenska institutet och Konstnärsnämnden kunde gruppen bjudas in till Sverige och genomförde gemensamma föreställningar. Däremot fick inte Gränslösa teatern stöd från Kulturrådet för att uppträda på en festival i Iran. Hans svenska samarbetspartners sökte och fick bidrag från Kulturrådet, men Rashed själv tror att det beror på de svåra ansökningsblanketterna. Han påpekar att dock det även finns andra typer av svårigheter: "Det finns alltid oväntade svårigheter när man jobbar över gränserna".

2007 lyckades Rashed exempelvis ordna ett utbyte mellan Teater Foratt och en festival i Algeriet. De fick stöd från Svenska institutet, men han fick inget visum på grund av politisk oenighet mellan Algeriet och Irak trots att han är svensk medborgare. Gruppen reste dit, men de kunde inte framföra sin föreställning utan honom, och genomförde bara en föreläsning och en workshop. Svenska institutet har stött ett pågående projekt, ett utbyte mellan irakiska och svenska konstnärer, med resebidrag men själva projektet har inte fått något stöd än. En ansökan ligger just nu inne hos Sida. Rashed menar att han "har gett upp när det gäller ansökningar". Han är trött på att fylla i blanketterna till Kulturrådet och känner att det är lönlöst: "De svarar diplomatiskt, och sedan får man inget." Han säger att han har "tappat sugen" och menar att det är viktigt att belöna små grupper med symboliska stipendier för att markera att man har "märkt vad de gör". Sådana handlingar kan göra att man får tillbaks energin. Karim Rashed känner sig som en banbrytare och gläds åt att de som nu anländer till

Sverige från Irak kan ha glädje av det arbete han redan gjort. Han står dessutom gärna till tjänst med tips, kontakter och plats för övernattnings...⁶⁰

Kontakter och marknadsföring • Rashed bedriver uppsökande verksamhet. Han tar kontakt med olika internationella festivaler och lyckas ofta få inbjudningar, exempelvis i Kartago i Tunisien, Kairo-festival och Amman teaterfestival i Jordanien. Han har många kontakter även i Europa.

Informationen förs till gruppmedlemmarnas privata kontakter och Rashed poängterar att de inte riktar sig till kulturföreningar eftersom kulturföreningars verksamhet tenderar att vara exkluderande, de särskiljer istället för att förena och främjar inte mångfald. Rashed menar att föreningar bör bildas efter intressen snarare än efter bakgrund.

Ett sätt att sprida ut biljetter till ett uppträdande var att lämna över ett antal biljetter till nyckelpersoner som tar på sig att sälja dessa vidare.

Atis Zarins – konstnär

Atis Zarins är född i Sverige med föräldrar som kom hit som flyktingar från Lettland 1944. Förutom verksamheten i Sverige har Zarins bedrivit konstnärsverksamhet under sammanhängande perioder i England (7 år) och i Lettland (4år) samt rest runt mycket i världen. Zarins arbetar mest med skulptur. Han har vintern 2010 deltagit i en workshop i Danang i Vietnam som organiserades inom ramen för Global Stone Workshop.⁶¹ Global Stone Workshop är en liten, icke-vinstdrivande organisation som arrangerar workshops för verksamma skulptörer på olika ställen i världen med syftet att utbyta professionella erfarenheter deltagarna emellan. Workshopen bedrivs exempelvis i Italien, i Portugal, i Kroatien, i Spanien, i Vietnam, i Indien och i Sverige. Stefano Beccari, en svensk-italiensk konstnär från Stockholm, är tillsammans med den nederländska skulptören Hans Leutscher drivande bakom denna verksamhet. Tack vare Beccaris goda internationella konstkontakter får han till stånd praktiska förutsättningar för dessa utbyten. Världandet ordnar arbetslokaler, boende och praktisk hjälp på plats vilket deltagarna sedan betalar för.

Finansiering och urval • Tack vare sina kontakter i Lettland arrangerade Zarins i maj 2010 en utbytesutställning för Svenska skulptörförbundets räkning. Svenska ambassaden i Riga beviljade en ansökan om stöd från en lettisk kollega, och Zarins tilldelades förtroendet att välja ut de åtta svenska deltagarna. Projektet sponsrades av Tallink som bjöd på resorna. Utställningen invigdes den 30 april 2010 i S:t Peters kyrka i Riga.

Hinder • En svårighet med denna typ av verksamhet är finansieringen. Projektet fick exempelvis inte något stöd från Nordiska ministerrådet, och mycket av arbetet byggde på ideella insatser. Zarins försörjer sig som lärare eller genom andra ströjobb.

APPENDIX

Arrangörer och informanter med transnationella kontaktnät

Ala-Jukuri, Iréne, Torshälla finska förening

Albanska föreningen, Malmö. Kontakt: Rita Cifiklu

Al Bustan, Haky Jasim, Kulturföreningen i Bergsjön

Alex, musikarrangör, Club Alem <clubalem.se>

Atish, arrangörsklubb med iranier som målgrupp: <info@atish.se>

Balkan Beat Party, musikarrangör, Göteborg

Bolivianska föreningen i Eskilstuna. Kontakt: Alberto Palomeke

Buenas Ideas Producciones: Christian Melo Fuentes

Byrne Harry, erfaren arrangör, Stockholm. Kontakt: Multi Kulti

Carlos, Juan, Latinamerikanska bokhandeln <www.libreria.nu> <infor@libreria.nu>

Carrami, Parvin, Iransk-svenska föreningen, Malmö

Chaouch, Said, World Music Oasis (skivaffär), <worldmusic_oasis@hotmail.com>

Chatti, Noureddiene, erfaren arrangör, kontakter i Tunisien, chatti.n@spray.se

Chergui, Maria, Eskilstuna

Davar, salsaarrangemang, Göteborg. Kontakt: Musikens hus

DJ Mendez, musikarrangör och artist

Donoso, Ricardo, Edsviks konsthall

Embez, Lolan Sipan, svensk-irakier, inrikesministeriet i irakiska Kurdistan

Eritreanska riksförbundet. Konsertarrangör: <eris_emash@yahoo.com>

Farias, Luis, Victor Jara riksorganisation

Faye, Louis, kontakter i Senegal

Hassan, Mohamed, aktiv i en ung somalisk förening: <mohamed.hassan@waryaa.se>

Holago, Ülku, driver en orientalisk dansklubb, Stockholm

Internationella kvinnoföreningen, Malmö

Jebari, Youssef, arrangerar marockanska events, Stockholm

Juro, Balkanmusikarrangör, <svefeste.com>

Kamra, förmedlar musikarrangemang till Miss Yan

Kaponi, Balkanarrangör, <kaponi.com>

Kulpa, Grazyna, ordförande i Galleri Lyktan, Skogås <grazyna.kulpa@comhem.se>

Kyrlis, Giogos, grekiska arrangemang. Kontakt: Grekiska föreningen

Mohadi Ziane, producent och musiker, nordafrikanska kontakter, bor utomlands

Muwuluzi, Maximian, ordförande i NAV: <info@navs.se>
Labenini, Vanessa, Musik i Väst, Göteborg
Larsen, Ulrika, indisk kathakdansare, festivalen Movement in Exile: <ulrikalarsen@gmail.com>
Lundqvist, Nanna, Göteborg, Returnbeat <returnbeat@gmail.com>
Machkouri, Nassir, Göteborg, musikkontakter i Mellanöstern. Kontakt: Lars Nyström
Melius, Henrik, utbytesprojekt med Mellanöstern, Spiritus Mundi, Malmö
Mirlashari, Rostam, musikkontakter i Iran. Kontakt: Golbag
Moraheb, Siamak, Göteborg, musikkontakter i Iran. Kontakt: Lars Nyström
Nellida, Club Continental. Kontakt: Tryggare och mänskligare Göteborg
Opira, Irene, afrikanskt nätverk, Maishaprojektet <ireneopira@hotmail.com>
Pallin, Christian, musikarrangör, "Koloni", Göteborg
Prodanovic, Alexandar, musikarrangör, Eskilstuna.
Ravinder, Raj, indiska arrangemang, Borås <ravinder.raj@itsv.com>
Said, musikkontakter i Nordafrika. Kontakt: skivaffären World Music Oasis, Göteborg
Samawi, Talat, utbyte med arabvärlden, även koreograf och dansare
Samuel, arrangör, Gamla tryckeriet
Selim, Nuri <svartasefirer@msn.com>
Sepulveda, José, musikarrangör, Stockholm. Kontakt: Christian Melo
Sjöberg, Sara, musikarrangör, Kungälv <www.damour.se>
Svenungsson, Margareta, Kalebassi, musikkontakter i Västafrika <kalebassi@tele2.se>
Talebi, Reza, ABF <reza.talebi@abf.se>
Tahrer, Shaker, filmare, Göteborg
Tim, erfaren arrangör av afrikanska events. Kontakt: Multi Kulti
Tejo, Luis Cono, Tango Sofielund, Malmö
Öztürk, Figen, producent på Riksteatern

Artister, konstnärer, författare m.m.

Abjeez, musikgrupp <www.abjeez.com>
Abidin, Zeynel, svensk-kurdisk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Abimorad, Herbert, poet och översättare från Uruguay
Ahamada, Said, Skådespelare
Alakom, Rohat, svensk-kurdisk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Alcaide Cepeda, Jorge, musiker och kompositör. Kontakt: Nellida
Alemark, Zozo, Koraspelare, Huddinge. Kontakt: ABF Huddinge
Al Khalidi, Nadin, musiker och skådespelare, Malmö
Al-Sadon, Abdul Karim, konstnär, Göteborg
Antonius, Rikard, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Amanecer, musikgrupp, Göteborg. Kontakt: Christian Melo Fuentes
Annerwall, Elb Mia, västafrikansk dans, Stockholm <miaaelb@yahoo.se>
Asse, Raya, designer, Växjö
Aytekin, Ziya, musiker, Botkyrka
Awuletey, Theodore, dansare (afrikansk dans), Göteborg. Kontakt: Musikens hus
Balasundaram, Usha, dansare och koreograf, <www.indianclassicaldance.net>

Balkan Show Band, Eskilstuna. Kontakt: Alexandar Prodanovic
Barakat, Salim, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Beccari, Stefano, svensk-italiensk konstnär, Stockholm. Kontakt: Zarins
Bhardwaj, Maria B, Bollywood Dance:<maria@bollywooddans.se>
Bombay Viking, svensk-indisk artist <bombayvikings.com>
Borgkrans, Kristina, japansk butodans, Stockholm,<kristina_borgkrans@hotmail.com>
Cabrera, Augusto, dock- och maskmakare, <augusto.cabrera@commediagillet.com>
Chapeaux De Guinée, trumgrupp, ansluten till NAV. Kontaktperson: Loboro
Chems, musiker, Stockholm. Kontakt: Marockanska föreningen
Cewheri, Firat, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Covarrubias, Luis, musiker, ordförande i Victor Jara musikverkstad
Danielson, Moa, musiker, Tablas och Sitar: <moadanielson@hotmail.com>
Dostan, Hama, författare, Västerås
Fares, Osman, skribent, Södertälje
Ghasemiani, Soleyman, poet och översättare på persiska och kurdiska, Göteborg
Global Stone Workshop, konstnärsorganisation
Golbag, musikgrupp, Göteborg
Gonzalez, Jorge, skribent, redaktör <www.letranovel.com>
Gradic, Dubravsko, musiker, Svarta sefiren, Göteborg
Groupa, musikgrupp, Eskilstuna
Gutiérrez del Castro, Antolina, översättare och skribent med mera, Stockholm
Hakam, musiker och standup-komiker
Harven, Karol, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Homeira, författare, poet och filmare
Ismail, Talal A, musiker och sångare, Göteborg. Kontakt: Nellida
Ismail, Raysan, musiker och kompositör, Göteborg
Jeremias, Oskar, musiker inom Gatuartister utan gränser <gatuartisterutangranser@gmail.com>
Kadem, Mohammed, filmregissör, Växsjö
Kalmering Josephson, Anne, folksång på jiddisch & ladino, Stockholm <anne.kalmering@comhem.se>
Kapten Zorro and the Primitive Dance, Eskilstuna. Kontakt: Alexandar Prodanovic
Lara, Raul och Orlando, "Larabröderna", Göteborg
Larsen, Ulrika, indisk kathakdansare, festivalen Movement in Exile, <ulrikalarsen@gmail.com>
Madera, Otilja, bildkonstnär, Sollentuna <www.otiliamadera.com>
Mahini, Hussein, filmare och grundare av Exil-filmfestivalen, Göteborg
Mossaed, Jila, författare, utbytesprojekt Röst. Kontakt: Författarcentrum Väst
Moszkowicz, Micha, svensk-polsk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Namdar, Nasser, bokförläggare (NordienT), Göteborg <namdar_nasser@yahoo.se>
Nagy, Henrik, musiker (även arrangör)
Olkiewicz, Andrzej, svensk-polsk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Paco, Celso, afrikansk musiker
Pakkho, Nasrin, skådespelare och filmare, Göteborg
Palénski, Jean-Pierre, svensk-polsk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Paul, Chitra, indisk dans, Vårberg

Paunkoski, Teddy, musiker, Göteborg <www.teddypaunkoski.com>
Pedersen, Kandida, poet
Platter, Dana, svensk-polsk författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Pomo, Rolando, körledare (Kören Orfeas). Kontakt: Grekiska föreningen
Quetzal, musikgrupp, Malmö
Rahimi, Sohrab, litteratur, poesi och översättning, Malmö
Rashed, Karim, skådespelare och regissör, Malmö
Rhellam Hannan, sångerska, Stockholm
Rojas, Castro, Cecilia, bildkonstnär, Stockholm
Romero, Juan, orkesterledare för sambagruppen Yakumbé, Rinkeby
Sabar, Falah, musiker och översättare, Spiritus Mundi, Malmö
Salazar, Yarko Rhea, filmare, Göteborg
Samawi, Talat, koreograf och dansare (även arrangör av utbyten)
Samawi, Shakir, författare
Sebghati, Houman, rappare
Said Ahamada, mångsysslare med produktion på Angereds teater
Sandin, Ewa, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Schröder, Caroline, sångerska, latinamerikansk musik. Stockholm. <caroschröder@gmail.com>
Sella, Yaya (Macello Kaukau), Hägersten
Shaher, Diya teaterregissör och skådespelare, Hässleholm
Sousou Cissoko, en av de få kvinnliga koraspelarna i världen: <sousoulmusic@gmail.com>
Stjernman, Nringa, konstnär, Eskilstuna
Tallari, finsk folkmusik, Eskilstuna
Tarraband, musik från Egypten och Irak, Malmö. Kontakt: Nadine Al Halidi
Teddy, musiker i gruppen Andra generationen, fritidsledare, radiopratare, Göteborg
Tischy, Andrzej, författare, Malmö
Tistelö Mauritz, poet, Göteborg <tistelo@yahoo.se>
Tjerner, Veronika, indisk dansare, Stockholm <veronikathak@hotmail.com>
Trela, Teddy, författare. Kontakt: Galleri Lyktan
Urkraft, <www.urkraft.nu>
Valdés, Maria Eugenia, bildkonstnär och journalist, Sollentuna: <www.opnakanalen.se>
Valencia Rosell, Gladis, poet på quechua, Huddinge
Wad, Monika, (Kuba) dansare, sångare, dramapedagog: Backa kulturhus
World Fusion Collective, kontakt: <larisa.ljungkrona@gmail.com>
Yalamakis, Matheo, bildkonstnär, Stockholm <www.matheo.se>
Yigit, Sider, sångerska, Stockholm. Kontakt: <sidar_yigit@live.se>
Zarins, Atis, konstnär med kontakter i de baltiska länderna
Zeraati, Nasser, driver Artbok House
Zwick-Nash, Cecilia, skådespelare, Malmö

Arenor

Artisten, Göteborgs universitet
Axelhuset, Göteborg

Backa kulturhus, Göteborg
Baran Publishing, bokförlag, arabiska, Spånga: <www.baran.st>
Blå stället, Göteborg
Bok Art Hus, Göteborg. Kontakt: Nasser Zeraati
Brewhouse, Göteborg
Che Guevara centrum, Jakobsberg
Cinnober, Göteborg (teaterlokal som samarbetar med musikarrangörer)
Cleopatra festvåning, Södertälje
Colosseum, Solna: Dani & Fadi
Drömmarnas Hus, Malmö
Edsviks konsthall, Sollentuna
Flunsåsparken, Göteborg
Folkets Park Borgen, Norrköping
Frölunda kulturhus, Göteborg
Föreningsgatan 7, Luleå
Gamla tryckeriet, Alvik: Samuel
Gamla Tingshuset, Östersund
Galleri Art Concept, Stockholm
Galleri Cosmopolitan, Göteborg
Galleri Lyktan
Galleri Oro, Göteborg
Garaget, Malmö
Gothia Arena, Göteborg
Hallunda festvåning, Hallunda, Stockholm
Hammarkullens Folkets hus
House of Win-Win
Holmberget (restaurang), Eskilstuna
Immanuelskyrkan, Stockholm
Kontiki (krog), Göteborg
Kontrapunkt, Malmö
Kristallen, Uppsala
Krokodilen, Piteå
Kulturhuset Oceanen, Göteborg
Kulturhuset Underjorden, Göteborg
Kultur -och mediaverkstad i Bergsjön, Göteborg
Latinamerikanska kulturhuset, Malmö
Lisebergshallen, Göteborg
Macbeth (krog), Eskilstuna: Josef Makdesi
Majvallen, Göteborg
Mariakyrkan, Skogås
Mixgården, Hammarkullen
Musikens hus, Göteborg: Erik Ridderstolpe
Nefertiti (klubb), Göteborg

Olles krog, Kista
Pingvinen i Parken Zoo, Eskilstuna
Pustervik barscen, Göteborg
Restaurang Miss Yan, Sundbyberg: 08-296666
Rinkeby Folkets hus
Rio Rio, Göteborg
Rundgång, Malmö
Singsang studion, Malmö
Skeppsbron 4, Göteborg
Spiritus Mundi, Malmö
Solnahallen, vaktmästare: Andreas, chef: Jan Bojling
Syrisk-ortodoxa kyrkan S:t Petrus och Paulus, Hallunda
Teater Inc, Malmö
Truckstop Alaska, Göteborg
Trädgården, Göteborg
Ungdomens hus, Malmö
Utkanten, Malmö
Uttryckslabbet
Vallgraven (lokaler inom), Göteborg
Verket, Umeå
Vivianliz Cubas Manfredini, Malmö
Väsby konsthall, Upplands Väsby

NOTER

- 1 2009 deltog besökare som enligt Rönngren aldrig tidigare varit med ett julfirande.
- 2 Se avsnittet om Maximian Muwuluzi under Arrangörer. Artisten som uppträdde, Iren Namubiru, är en megastjärna från Uganda som turnerade i Europa under sommaren och det var därför relativt lätt att få in denna i landet.
- 3 Bland annat är det belysningen av professionella verk som är dyr att åstadkomma.
- 4 Se <http://www.mirca-art.com>
- 5 Se <http://www.sueciapolonia.se/>
- 6 Forsberg berättar exempelvis om eritreaners och marockaners familjefester som ägde rum samtidigt och möjliggjorde möten och utbyten av allt från matrecept till danssteg: "Det blev naturligt tack vare att de fanns på ett och samma ställe."
- 7 Zozo är musiker som har lett cirklar i bugg och afrikansk dans inom ramen för ABF i Vårby gård. Zozo som är en professionell självlärd musiker har en egen musikgrupp, Kaira band, som har tillgång till ett musikrum i Kultur – och bildningscentrum i Vårby gård. Hösten 2009 arrangerades en fest med en spelning där.
- 8 <http://sv.wikipedia.org/wiki/Kora>
- 9 Verksamhetsansvariga på plats berättar att det dröjde länge innan man klargjorde vem som skulle ansvara för en investering i och installation av en ringklocka.
- 10 Nyligen (våren 2010) har dock PRO från Vårby Haga bokat lokal i Kultur- och bildningscentrum.
- 11 Exempelvis har ABF tillsammans med tre föreningar arrangerat en gemensam kvinnodag med många besökare den 8 mars 2010.
- 12 Karlén ger ett exempel på ett fall då "... en mamma fått lapp om att det ska vara Lucia i skolan. Men inte vad det innebär... Hon hade ingen aning, så hon hade inte skickat några speciella saker med sin pojke... så han hade varken pepparkaksdräkt eller stjärngosse eller nåt sådant..."
- 13 Se redogörelsen för Usha Balasundaram under avsnittet Aktörer.
- 14 <<http://www.victorjara.se/>>
- 15 Musikens hus har exempelvis agerat mentorer åt Balkan Beat Party. Numera har Balkan Beat Party etablerat sig som en populär klubb med en ung och intresserad publik.
- 16 Till exempel hjälpte en iransk förening till med marknadsföringen av konserten med den iranska exilartisten Mamak Kadem samtidigt som en lokal artist, Henrik Nagy, som tidigare spelade med Kadem, förmedlade kontakten till henne.
- 17 Vad det är för hotbild kan man spekulera om, men det är intressant att notera att den etablerade innerstadsarenan Debaser har slutat att arrangera evenemang med artister av tomeuropeisk ursprung på grund av polisens speciella krav i samband med sådana arrangemang. Är det en riktig hotbild eller skapas hotbilden på grund av fördomar om vissa arrangörer?
- 18 Artister som Atish arrangerat konserter med är exempelvis Mansour & Mehrshad i december 2009 och exiliraniern Andy i mars 2010.
- 19 Se exempelvis <www.laxnightclub.se>
- 20 <<http://www.reggaesthlm.se/>>.
- 21 Se appendix.
- 22 Se appendix.
- 23 Till exempel Jalla.
- 24 Konserten ägde rum den 29 augusti 2009 i Nya Rågsveds Folkets hus.
- 25 Konserten på Debaser med Magic System ägde rum den 14 maj 2009.
- 26 Bland de lokala artisterna återfinns trumgruppen Chapeaux De Guinée som även var förband på konserten på Debaser.
- 27 Tipset om att Namubiru befann sig i Europa kom enligt Muwuluzi från en papperslös artist som känner henne personligen.
- 28 <<http://kenyastockholm.com>>
- 29 Melo beskriver flera för och nackdelar med konsertlokaler i Göteborg: Liseberghallen är mycket dyr, saknar kök och man

- får inte arrangera fester i samband med konserter. Brevhouse är en bra lokal, och har dessutom bra ljus och ljud som ingår i priset, men tar bara in 900 personer som trots relativt höga biljettpreiser inte täcker kostnaderna för lokalen. Vad gäller Mässhallen är grundhyran på 100,000kr utan ljud och ljus, men den tar in 3000 personer och är mycket centralt belägen. Scandinavium är lika dyr, och tar in ännu fler – 10,000 personer. Nefertiti slutligen är en bra lokal för små grupper, medan Musikens hus inte är speciellt dyr – 7000 kr i grundhyra – men de tar bara in max 400 personer.
- 30 Konserter i Solnahallen ägde rum den 19 december 2009.
 - 31 Inte att förväxla med den så kallade världsmusiken.
 - 32 Lars Nyström understryker att dessa arrangemang inte inbegriper västerländsk konstmusik eller klassisk musik med utländska dirigenter eller solister. Exempel på lyckade arrangemang är en "fantastisk argentinsk tango-orkester" med arrangörer från Schweiz och iransk hiphop med exiliranier från USA och Holland. Arrangemang kring Balkanmusik planeras inför framtiden, och även samarbete med romska musikarrangörer är på gång.
 - 33 Det finns två chilenska band med namnet Inti Illimani som tvistar om vem som har den juridiska rätten till namnet. Ett av dessa kom till Konserthuset tack vare Christian Melos insatser.
 - 34 Wama är en kulturaktör som driver frågor kring tillgänglighet, aktivt deltagande samt nya former för utbud och publikarbete i kultur-Sverige.
 - 35 Under hösten 2009 samlade man in pengar och köpte sjukhusutrustning till dåligt utrustade sjukhus i Bolivia.
 - 36 Föreningar finns bland annat i Stockholm, Växjö, Malmö, Norrköping, Västerås, Uppsala, Eskilstuna och Göteborg, och under riksträffen ordnar den lokala föreningen med utrymmen, kost och logi för de som kommer inresande från andra städer.
 - 37 Måndagar till onsdagar är det boliviansk dans, torsdagar andra kulturers danser.
 - 38 I juli 2009 producerade Fuerza de los Andes föreställningen "En resa genom Bolivias folklore" på Konserthuset i Stockholm (se bild).
 - 39 se <www.fuerzadelosandes.com>
 - 40 Till exempel Jalla, Projektstöd och Projektstöd till internationellt kulturutbyte och EU-projekt.
Se <<http://www.kultur.stockholm.se>>
 - 41 Se avsnittet om Gamla tryckeriet under rubriken Arenor.
 - 42 Tatiana Vega berättar att väntetiden vid bokning av en lokal kan vara upp till 6 månader.
 - 43 Många grupper föredrar att träffas hemma.
 - 44 Se länkarna <www.tribeofdoris.co.uk> och <<http://www.imayla.com/>>
 - 45 Se <www.oceanen.com>
 - 46 Se <returnbeat.blogspot.com>
 - 47 Till exempel har Vanessa Labañino från Musik i Väst varit till stort hjälp.
 - 48 Se <Kaponi.com> <Svefeste.com> och <Najmuzika.com>
 - 49 Information om aktuella kulturföreningar återfinns på <http://www.srpstvo.com/>
 - 50 Ett bra exempel är en affisch som fångade min uppmärksamhet på ett litet matställe – Burek i Fittja, som säljer traditionella Balkanbakverk. Affischen bakom disken annonserade om en konsert på Folkets park Borgen i Norrköping. Arrangören riktade sig till de som brukar besöka Burek trots att evenemanget ägde rum i en annan stad i landet. I samband med konserten arrangerades gruppresor från Stockholm och andra städer till Norrköping.
 - 51 Bombay Viking är en indisk sångartist som bott i Stockholm, men som nu lever och verkar i Indien. Se <bombayvikings.com>
 - 52 <www.damour.se>
 - 53 Hon förklarar också att dörren till Kultur- och bildningscentrum alltid är låst, och att sena elever inte kan komma in eftersom danslokalen är längst in i huset och det hörs inte när någon knackar. Istället ringer eleverna hennes telefon och hon måste avbryta sina lektioner.
 - 54 Se bandets hemsida <www.amanecer.nu>
 - 55 Paulo nämner två alternativa kulturhus: Föreningsgatan 7 i Luleå och Krokodilen i Piteå. Även Verket i Luleå bör nämnas.
 - 56 Se www.abjeez.com
 - 57 Till exempel har en planerad turné till New York ställts in hösten 2009 på grund av trassel med visum.
 - 58 Jalpachik har bland annat ställt ut i Väsby konsthall som Ricardo Donoso då drev. Att Donoso även varit kurator för Vårsalongen kan ha varit avgörande för beslutet att ställa ut Jalpachik där 2010.
 - 59 Se <art-prints.ru>, <www.onlineart.info> och <www.artnet.se>
 - 60 Rashed har även tipsat mig om ett flertal i Stor-Malmö boendes kulturaktörer i marginalen. Se Appendix.
 - 61 Se <www.globalstoneworkshop.com>